

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

علم مفاهیم شناسی در قرآن

جلد ۹۱

رسول ملکیان اصفهانی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

علم مفاهيم شناسي در قرآن سري جديد جلد 91

نويسنده:

رسول ملكيان اصفهاني

ناشر چاپي:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۹	علم مفاهیم شناسی در قرآن سری جدید جلد ۹۱
۹	مشخصات کتاب
۹	۱- حضرت محمد (صلی الله علیه و آله)
۲۵	۲- آبرومندی محمد (صلی الله علیه و آله)
۲۷	۳- آثار احترام به محمد (صلی الله علیه و آله)
۲۷	۴- آثار احترام محمد (صلی الله علیه و آله)
۲۷	۵- آثار اذیت محمد (صلی الله علیه و آله)
۲۹	۶- آثار استغفار محمد (صلی الله علیه و آله)
۳۱	۷- آثار استماع سخنان محمد (صلی الله علیه و آله)
۳۱	۸- آثار استهزای محمد (صلی الله علیه و آله)
۳۱	۹- آثار اطاعت از محمد (صلی الله علیه و آله)
۴۲	۱۰- آثار اعراض از اوامر محمد (صلی الله علیه و آله)
۴۳	۱۱- آثار اعراض از سیره محمد (صلی الله علیه و آله)
۴۳	۱۲- آثار اعراض از محمد (صلی الله علیه و آله)
۴۳	۱۳- آثار افترا به محمد (صلی الله علیه و آله)
۴۴	۱۴- آثار انتساب به محمد (صلی الله علیه و آله)
۴۵	۱۵- آثار اندازهای محمد (صلی الله علیه و آله)
۴۷	۱۶- آثار اوامر محمد (صلی الله علیه و آله)
۴۷	۱۷- آثار اهانت به محمد (صلی الله علیه و آله)
۴۷	۱۸- آثار ایمان به محمد (صلی الله علیه و آله)
۵۳	۱۹- آثار بعثت محمد (صلی الله علیه و آله)
۵۳	۲۰- آثار بی احترامی با محمد (صلی الله علیه و آله)
۵۵	۲۱- آثار بیعت با محمد (صلی الله علیه و آله)

- ۵۵ ۲۲- آثار بیعت زنان با محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۵۵ ۲۳- آثار پاکی محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۵۶ ۲۴- آثار پیروزی محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۵۷ ۲۵- آثار پیروی از آل محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۵۷ ۲۶- آثار پیروی از محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۵۷ ۲۷- آثار تبعید محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۵۷ ۲۸- آثار تبلیغ علیه محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۵۹ ۲۹- آثار تبلیغ محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۵۹ ۳۰- آثار تحمیل عقیده به محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۶۰ ۳۱- آثار ترس محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۶۱ ۳۲- آثار تسلیم به محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۶۱ ۳۳- آثار تعالیم محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۶۱ ۳۴- آثار تکامل محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۶۳ ۳۵- آثار تکذیب محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۶۶ ۳۶- آثار تلاوت قرآن محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۶۷ ۳۷- آثار توطئه علیه محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۶۷ ۳۸- آثار توکل محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۶۷ ۳۹- آثار تهمت به محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۶۸ ۴۰- آثار ثبات قدم محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۶۹ ۴۱- آثار جنگ با محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۶۹ ۴۲- آثار حیات محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۶۹ ۴۳- آثار حیای محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۷۱ ۴۴- آثار خویشاوندی با محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۷۱ ۴۵- آثار خیانت به محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۷۱ ۴۶- آثار دشمنی با محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۷۵ ۴۷- آثار دعای محمد(صلی الله علیه و آله)

- ۴۸- آثار دعوت محمد(صلی الله علیه و آله) ۷۶
- ۴۹- آثار دعوت‌های محمد(صلی الله علیه و آله) ۷۷
- ۵۰- آثار رسالت محمد(صلی الله علیه و آله) ۷۷
- ۵۱- آثار رؤیای محمد(صلی الله علیه و آله) ۷۹
- ۵۲- آثار سازش محمد(صلی الله علیه و آله) ۷۹
- ۵۳- آثار سازشکاری محمد(صلی الله علیه و آله) ۸۰
- ۵۴- آثار سخنان محمد(صلی الله علیه و آله) ۸۱
- ۵۵- آثار سلامت عقل محمد(صلی الله علیه و آله) ۸۱
- ۵۶- آثار شرح صدر محمد(صلی الله علیه و آله) ۸۱
- ۵۷- آثار شفاعت محمد(صلی الله علیه و آله) ۸۳
- ۵۸- آثار شک در حقانیت محمد(صلی الله علیه و آله) ۸۳
- ۵۹- آثار صبر محمد(صلی الله علیه و آله) ۸۳
- ۶۰- آثار عبادات محمد(صلی الله علیه و آله) ۸۳
- ۶۱- آثار عبودیت محمد(صلی الله علیه و آله) ۸۵
- ۶۲- آثار عصیان از محمد(صلی الله علیه و آله) ۸۵
- ۶۳- آثار علاقه به محمد(صلی الله علیه و آله) ۹۰
- ۶۴- آثار عهدشکنی با محمد(صلی الله علیه و آله) ۹۱
- ۶۵- آثار قبول قضاوت محمد(صلی الله علیه و آله) ۹۱
- ۶۶- آثار کفر به محمد(صلی الله علیه و آله) ۹۱
- ۶۷- آثار کمال عقل محمد(صلی الله علیه و آله) ۹۳
- ۶۸- آثار گمراهی دشمنان محمد(صلی الله علیه و آله) ۹۴
- ۶۹- آثار لطف به محمد(صلی الله علیه و آله) ۹۵
- ۷۰- آثار مبارزه با محمد(صلی الله علیه و آله) ۹۵
- ۷۱- آثار مخالفت با محمد(صلی الله علیه و آله) ۹۵
- ۷۲- آثار مرگ محمد(صلی الله علیه و آله) ۹۷
- ۷۳- آثار معاشرت با محمد(صلی الله علیه و آله) ۹۷

۹۷ ----- ۷۴- آثار مکر علیه محمد(صلی الله علیه و آله)

۹۹ ----- ۷۵- آثار منت بر محمد(صلی الله علیه و آله)

۹۹ ----- ۷۶- آثار موضعگیری محمد(صلی الله علیه و آله)

۹۹ ----- ۷۷- آثار مهربانی محمد(صلی الله علیه و آله)

۹۹ ----- ۷۸- آثار نبوت محمد(صلی الله علیه و آله)

۱۰۳ ----- درباره مرکز

نام کتاب: علم مفاهیم شناسی در قرآن سری جدید جلد 91

تحقیق و تالیف: رسول ملکیان اصفهانی - 1400 ش

ناشر دیجیتال: مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

ص: 1

1- حضرت محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- آل عمران - 3 - 34 - 8

8- پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) از ابراهیم (ع) و ابراهیم (ع) از پیامبر (صلی الله علیه و آله) و دین و سنت پیامبر (صلی الله علیه و آله) همان دین و سنت ابراهیم (ع)

ذریه بعضها من بعض

رسول الله (صلی الله علیه و آله): .. لآتی من ابراهیم و ابراهیم منی، دینه دینی و سنته سنتی و انا افضل منه، و فضلی من فضله و فضله من فضلی و تصدیق قولی قول ربی «ذریه بعضها من بعض».

محاسن برقی، ج 1، ص 152؛ ح 74؛ تفسیر عیاشی، ج 1، ص 169، ح 33.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- آل عمران - 3 - 60 - 7

7- پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) در معرض تردید *

فلا تکن من الممترین

پیامبر (صلی الله علیه و آله) به لحاظ بشر بودن در معرض این حالتهاست؛ ولی خداوند با بیان حقایق، زمینه تردید را در آن حضرت از بین می برد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 68 - 6,7

6 - سزاوارترین مردم به انتساب و پیوند دینی به حضرت ابراهیم (ع) ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنانند ; نه یهود و نصارا .

ما كان ابرهيم يهودياً ولا نصرانياً .. انّ اولى الناس بابرهيم للّذين اتّبعوه

7 - پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان به او ، همانند حضرت ابراهیم ، موحد و حنیف و تسلیم محض خداوند

ولكن كان حنيفاً مسلماً .. انّ اولى الناس ... وهذا النّبی و اللّذين امنوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 70 - 1

1 - کفر آگاهانه عالمان اهل کتاب به آیات خداوند (قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله)) و توبیخ آنان از سوی خداوند

يا اهل الكتاب لم تکفرون بايات اللّٰه و انتم تشهدون

ص: 1

با توجه به آیات قبل و بعد که درباره محاجّه، کتمان و درآمیختن حق به باطل است، استفاده می شود که مقصود از اهل کتاب، عالمان آنان هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 73 - 10، 9

9_ توصیه علمای یهود به یکدیگر، بر مخفی کردن ادله رسالت پیامبر اسلام*

و لا تؤمنوا .. ان یؤتی احد مثل ما اوتیتم

احتمالا مراد از «ما اوتیتم»، دلایل رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) است.

10_ علمای یهود، منکر توان مسلمانان در احتجاج بر نبوت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)

و لا تؤمنوا الا لمن تبع دینکم .. او یحاجوکم عند ربکم

بنابراینکه «او یحاجوکم»، که عطف به «ان یؤتی» است، مفعول له برای «لا تؤمنوا» باشد؛ به تقدیر «لا» یعنی: لان لا یحاجوکم عند ربکم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 82 - 2

2_ کسانی که به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ایمان نیاورند و یا حضرتش را یاری نکنند، فاسق هستند .

لتؤمننّ به و لتنصرنّه .. فمن تولّی بعد ذلك فاولئک هم الفاسقون

در صورتی که مراد از «رسول» در آیه قبل، پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 83 - 1، 5

1_ انحراف اهل کتاب از دین خدا (ایمان به پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) و یاری آن حضرت)

افغیر دین الله یبغون

با توجه به آیات قبل که درباره اهل کتاب بوده است؛ این آیه اشاره به آنان دارد.

5_ ایمان به پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) و یاری کردن آن حضرت، دین خداست .

ثم جاءكم رسول .. افغير دين الله يبعون

بنابراینکه مراد از «رسول» در دو آیه قبل، پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- آل عمران - 3 - 93 - 7

7_ پیشنهاد پیامبر (صلی الله علیه و آله) به یهودیان برای ارائه شاهی از تورات، بر صدق ادعای خویش در تحریم برخی خوردنیها

قل فأتوا بالتوریه فاتلوها ان کنتم صادقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- آل عمران - 3 - 99 - 10

10_ آگاهی کامل عالمان اهل کتاب، به حقانیت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)

ص: 2

قل يا اهل الكتاب لم تصدّون . . . و انتم شهداء

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 101 - 1

1_ گمراهی و کفر (ارتداد) مؤمنان ، علی رغم تلاوت آیات الهی بر آنان و حضور پیامبر (صلی الله علیه و آله) در میانشان ، مایه شگفتی است .

و کیف تکفرون و انتم تتلی علیکم آیات الله و فیکم رسوله

مراد از استفهام، تعجب است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 103 - 33

33_ پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، نجات بخش مسلمین ، از پرتگاه آتش

و کنتم علی شفا حفرة من النار فانقذکم منها

امام صادق (ع) درباره آیه فوق فرمود: فبرسول الله (صلی الله علیه و آله) و الله انقذوا.

تفسیر عیاشی، ج 1، ص 194، ح 126؛ تفسیر برهان، ج 1، ص 307، ح 4.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 121 - 12، 1

1_ خروج پیامبر (صلی الله علیه و آله) در صبحگاهان از میان خانواده خویش ، برای برپا نمودن پایگاه های جنگی برای مؤمنان ، در مصاف با دشمنان

و اذ غدوت من اهلک تبویء المؤمنین مقاعد للقتال

12_ شرکت پیامبر (صلی الله علیه و آله) در جنگ احد ، به عنوان فرماندهی عملیات نظامی

و اذ غدوت من اهلک تبویء المؤمنین مقاعد للقتال

امام صادق (ع): سبب نزول هذه الآية ان قريشا خرجت من مكه تريد حرب رسول الله (صلى الله عليه و آله) فخرج يبغي موضعاً للقتال.

تفسير قمى، ج 1، ص 110؛ نورالثقلين، ج 1، ص 384، ح 336.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

3 - آل عمران - 3 - 124 - 1، 2

1 _ وعده پیامبر (صلى الله عليه و آله) به مؤمنان پیکارگر بدر و یا رزمندگان احد، به امداد الهی با فرستادن سه هزار فرشته

اذ تقول للمؤمنين ان يكفيكم ان يمدكم ربكم بثلثة الاف من الملائكة منزلين

برخی مفسران «اذ تقول» را بدل از «اذ همّت» گرفته اند و عقیده دارند که وعده امداد با ملائکه، درباره جنگ احد است. برخی دیگر «اذ تقول» را متعلق به «ولقد نصرکم الله ببدر» گرفته اند و این وعده را، در جنگ بدر دانسته اند.

2 _ تقویت روحیه پیکارگران بدر و احد، ز سوی پیامبر (صلى الله عليه و آله)

اذ تقول للمؤمنين ان يكفيكم ان يمدكم ربكم

ص: 3

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 132 - 1,2

1 - نیل به رحمت الهی ، در گرو اطاعت از خدا و رسول (صلی الله علیه و آله)

و اطیعوا الله و الرسول لعلکم ترحمون

2 - وجوب تبعیت از فرامین رسول خدا (رهبران الهی)

و اطیعوا الله و الرسول

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 133 - 6,10,15,18

6 - نیل به آمرزش الهی و بهشت تقوایبندگان ، برانگیزنده اهل ایمان به اطاعت از خدا و رسول (صلی الله علیه و آله)

یا ایها الذین امنوا . . . و اطیعوا الله و الرسول ... سارعوا الی مغفره من ربکم

جمله «سارعوا الی ...» ، بعد از امر به اطاعت از خدا و رسول (صلی الله علیه و آله)، برای ایجاد انگیزه و نیز تشویق مؤمنان به پیروی از خدا و پیامبرش است.

10 - آمرزش گناهان و درآمدن به بهشت ، در گرو اطاعت از خدا و رسول (صلی الله علیه و آله)

و اطیعوا الله و الرسول . . . سارعوا الی مغفره من ربکم و جنّه

آمرزش گناهان، فعل خدا و در اختیار اوست. بنابراین مراد از شتاب به سوی مغفرت، انجام اعمالی است که موجبات آمرزش الهی را فراهم می سازد، که به قرینه عطف شدن «سارعوا» بر «اطیعوا الله و الرسول»، همان پیروی از خدا و پیامبرش است.

15 - اطاعت خدا و رسول (صلی الله علیه و آله) ، جلب رحمت الهی و آمرزش گناهان ، مراحلی در طول هم برای ورود به بهشت متّیین

و اطیعوا الله و الرسول لعلکم ترحمون. و سارعوا الی مغفره من ربکم و جنّه عرضها

18 - نیل به تقوا ، در گرو اطاعت از خدا و رسول (صلی الله علیه و آله) و فراهم آوردن زمینه آمرزش گناهان

و اطیعوا الله و الرسول . . . و سارعوا الی مغفره من ربکم و جنّه ... اعدتّ للمتّ

معنای اینکه به سوی بهشت متّیین بشتابید، این است که از زمره متّیین شوید و مخاطبین این دعوت کسانی هستند که به اطاعت از خدا و رسول (صلی الله علیه و آله) و فراهم ساختن موجبات آمرزش، فراخوانده شدند. بنابراین از زمره اهل تقوا شدن به این است که از خدا و

رسول او پیروی کرده و کاری کنند که گناهشان آمرزیده شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 138 - 9

9_ بیان احکام الهی (لزوم پرهیز از رباخواری، پیروی از خدا و رسول و...)، روشنگر مردم و پندی برای تقوایندگان و هدایت کننده آنان

یا ایها الذین امنوا.. هذا بیان للتأس و هدی و موعظه للمتقین

برخی برآند که «هذا»، اشاره به کلیه مسائل و معارفی است که در آیات 130 تا 137 تبیین شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 146 - 5

5_ تشویق مسلمانان از سوی خداوند برای همگامی با پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) در جهاد و سرزنش آنان که در برابر دشمنان دین، ضعف و زبونی به خود راه دهند.

ص: 4

و کاتین من نبی قاتل معه ربیون کثیر فما وهنوا لما اصابهم فی سبیل اللّٰه

از اهداف یادآوریِ سلحشوریِ پیشینیان، تشویق مؤمنان به همگامی با پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) است. و نیز سرزنش کسانی است که در جنگ اُحد، سستی کرده و از خود ضعف و زبونی نشان دادند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 152 - 7,10,16,21

7_ سستی، اختلاف در کار جنگ و سرپیچی از فرمان پیامبر (صلی الله علیه و آله)، از عوامل شکست مسلمانان در پیکار احد

حتّٰی اذا فشلتم و تنازعتم فی الامر و عصیتم

10_ سستی، تفرقه و سرپیچی برخی پیکارگران احد از فرمان پیامبر (صلی الله علیه و آله)، پس از پیروزی ابتدایی بر دشمنان

حتّٰی اذا فشلتم .. من بعد ما اریکم ما تحبّون

گر چه ظاهر خطاب در «فشلتم و تنازعتم .. و عصیتم» به تمامی مسلمانان در جنگ احد است، ولی به قرینه تقسیم آنان در دنباله آیه به دو گروه دنیاطلب و آخرت طلب، معلوم می شود مراد از مخاطبین «فشلتم ...»، گروهی از مسلمانان بوده اند و نه همه آنان.

16_ دنیاطلبی برخی از پیکارگران احد، موجب سستی، اختلاف و سرپیچی از فرمان پیامبر (صلی الله علیه و آله) و شکست در آن کارزار

حتّٰی اذا فشلتم و .. منکم من یرید الدّٰنیا

به نظر می رسد جمله «منکم من یرید الدّٰنیا»، دلیل «اذا فشلتم و تنازعتم فی الامر و عصیتم» باشد.

21_ پایداری در نبرد، وحدت و پیروی از تعالیم پیامبر (صلی الله علیه و آله)، نشانگر آخرت خواهی مؤمنان مجاهد

حتّٰی اذا فشلتم .. منکم من یرید الاخره

بنابر اینکه دنیاطلبی (منکم من یرید الدّٰنیا)، دلیل «اذا فشلتم ..» باشد، صفات مقابل اینها ویژگی آخرت جویان خواهد بود؛ یعنی آخرت خواهان در نبرد نه سستی خواهند کرد و نه ...

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 153 -

9,11,12,16,17,18,21,22

9_ تلاش پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای جلوگیری از گریز مسلمانان در نبرد احد، و بی‌اعتنایی آنان در پذیرش دعوت او

و لا تلون علی احد و الرّسول یدعوکم فی اخیکم

جمله «و الرّسول یدعوکم ...»، حالیه است؛ یعنی در حالی که پیامبر (صلی الله علیه و آله) شما را فرامی‌خواند می‌گریختید و به هیچ کس (حتی پیامبر (صلی الله علیه و آله)) توجهی نداشتید.

11_ بی‌اعتنایی به دعوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) در پیکار احد، موجب شکست مسلمانان در آن کارزار

ثمّ صرفکم... و الرّسول یدعوکم فی اخیکم

بنابر اینکه «اذ تصعدون» متعلق به «صرفکم» باشد، آیه مزبور در مقام بیان علت‌های شکست احد است. بنابراین جمله «و لا تلون علی احد و الرّسول...»، که حاکی از دعوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و بی‌اعتنایی به اوست، نیز بیانگر علتی برای شکست خواهد بود.

12_ گریز مسلمانان از کارزار احد و فاصله گرفتن آنان از رسول خدا (صلی الله علیه و آله)

و الرّسول یدعوکم فی اخیکم

کلمه «فی اخیکم» بیان حالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) به هنگام دعوت است. یعنی پیامبر (صلی الله علیه و آله) آنگاه که شما را دعوت می‌کرد، در آخر شما قرار داشت و این حاکی از دور شدن مسلمانان از اطراف پیامبر (صلی الله علیه و آله) است.

16_ اندوه و پشیمانی مسلمانان به خاطر بی‌اعتنایی به دستورات پیامبر (صلی الله علیه و آله) در کارزار احد

ص: 5

فاثابکم غمًا بغمّ

با توجه به توضیح برداشت شماره 14.

17 _ تبدیل اندوه از دادن غنائم به اندوه تمرد از فرمان پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، موهبتی الهی به رزمندگان احد

فاثابکم غمًا بغمّ

کلمه «اثابکم» دلالت بر این معنا دارد که این تبدیل و جایگزینی لطف و موهبتی از جانب خداوند بوده است.

18 _ پشیمانی مسلمانان به جهت تخلف از دستورات پیامبر (صلی الله علیه و آله) در کارزار احد ، نتیجه عفو الهی از گناه آنان

و لقد عفا عنکم . . . فاثابکم غمًا بغمّ

عطف «اثابکم» بر «عفا عنکم» به وسیله «فاء»، دلالت بر ترتب و رابطه علیّت بین آن دو جمله دارد.

21 _ هجوم پی در پی غم ها و حسرت ها به مسلمانان در کارزار احد ، نتیجه مخالفت آنان با پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله)

اذ تصعدون . . . فاثابکم غمًا بغمّ

برخی از مفسران برآنند که «باء» در «بغمّ» الصاقیه است و مراد، غمهای فراوانی است که یکی پس از دیگری در آن نبرد به مسلمانان وارد می شد و همه آنها پیامد فرار از جنگ و مخالفت با دستور پیامبر (صلی الله علیه و آله) بود. در برداشت فوق «اثابکم» به معنای مجازات گرفته شده نه پاداش.

22 _ هجوم اندوه های ناشی از نافرمانی رسول خدا (صلی الله علیه و آله) و عدم موفقیت در کارزار احد ، برخاسته از اراده الهی برای به فراموشی سپردن اندوه از دست دادن غنائم و جراحات وارده بر ایشان

فاثابکم غمًا بغمّ لکیلا تحزنوا علی ما فاتکم و لا ما اصابکم

بنابر اینکه «لکیلا» متعلق به «اثابکم» باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 154 - 21, 22, 23

21 _ برخورد منافقانه خودمخوران و دنیاطلبان مسلمان با رسول خدا (صلی الله علیه و آله)

و طائفه قد اهتمّهم انفسهم . . . یخفون فی انفسهم ما لاییدون لک

22 _ انکار حقیقت رسول خدا (صلی الله علیه و آله) و نادرست پنداشتن وعده های الهی به پیروزی ، چیزی است که خودگزینان شرکت

کننده در نبرد احد از رسول خدا پنهان می داشتند .

و طائفه . . . یخفون فی انفسهم ما لاییدون لک

23_ ترس مسلمانان خودگزین و دنیاطلبِ احد از افشای موضع جاهلاننه و شرک آمیزشان در برابر رسول خدا (صلی الله علیه و آله)

و طائفه قد اهمّتهم انفسهم . . . یخفون فی انفسهم ما لاییدون لک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 159 - 14

14_ پیامبر (صلی الله علیه و آله) موظف به گذشت از حقوق خویش بر مردم و طلب آمرزش برای آنان نسبت به حقوق الهی

فاعف عنهم و استغفر لهم

از اینکه پیامبر (صلی الله علیه و آله) از یکسو مأمور به گذشت از مردم و از سوی دیگر مأمور به طلب مغفرت برای آنان از خدا می شود، می توان به دست آورد که مراد از «فاعف»، گذشت از حقوق خود پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مراد از «فاستغفر»، طلب مغفرت در مورد حقوق خداوند است.

ص: 6

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 165 - 7

7_ مسلمانان، به دلیل نافرمانی از پیامبر (صلی الله علیه و آله) و فرار از صحنه نبرد، عامل شکست و مصیبت های پیکار احد

اولمّا اصابکم مصیبه .. قل هو من عند انفسکم

با توجه به آیات قبل، همانند آیه 152 (اذ تحسّونهم باذنه حتّی اذا فشلتم و تنازعتم فی الامر و عصیتهم)، معلوم می شود که نافرمانی و .. از جمله عوامل شکست آنان بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 172 - 16، 11، 4، 1

1_ پاداش بزرگ الهی برای آنان که علی رغم تحمّل جراحت های نبرد پیشین، دعوت خدا و رسولش را برای نبردی دیگر اجابت کردند.

الذّین استجابوا لله و الرسول من بعد ما اصابهم القرح .. اجر عظیم

چون آیات پیشین و نیز آیات بعد درباره نبرد و جهاد است، معلوم می شود که فرمان اجابت شده (استجابوا)، فرمان جنگ و مبارزه بوده است.

4_ پاداش بزرگ الهی برای اجابت کنندگان دعوت خدا و رسول (صلی الله علیه و آله) به نبردی دیگر در عین تحمّل جراحت نبرد احد، مشروط به احسان و تقوای آنان است.

الذّین استجابوا .. للذّین احسنوا منهم و اتّقوا اجر عظیم

مفسران برآنند که نبرد پیشین که مسلمانان در آن جراحتها دیدند، همان نبرد احد است. به دلیل وقوع این آیه پس از بیان نبرد احد و اینکه سخن از قرح به میان آورده است؛ چنانچه درباره نبرد احد نیز فرموده بود: «ان یمسکم قرح».

11_ ارزش والای ثبات بر ایمان و پذیرش دعوت خدا و رسول (صلی الله علیه و آله)، پس از تحمّل شدائد و مشکلات

انّ الله لا یضیع اجر المؤمنین. الذّین استجابوا لله و الرسول من بعد ما اصابهم

16_ اطاعت از دستورات خداوند و پیامبر (صلی الله علیه و آله)، علی رغم تحمّل سختی ها و شدائد، از مصادیق احسان و تقوا

الذّین استجابوا لله .. للذّین احسنوا منهم و اتّقوا اجر عظیم

در برداشت فوق، «من» در «منهم»، بیانیّه گرفته شده، یعنی محسنان و تقواییشان همان اجابت کنندگان دعوت پیامبرند و برای آنان پاداشی بزرگ است.

21_ پاداش بزرگ امیرالمؤمنین (ع) به خاطر احسان و تقوا و اجابت خدا و پیامبر (صلی الله علیه و آله) پس از مجروح شدن در جنگ احد

الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ .. اجر عظیم

امام صادق (ع): ان رسول الله بعث علياً في عشرة «استجابوا لله و الرسول من بعد ما اصابهم القرح» الى «اجر عظيم». انما نزلت في اميرالمؤمنين (ع).

تفسیر عیاشی، ج 1، ص 206، ح 153؛ تفسیر برهان، ج 1، ص 326، ح 4.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 173 - 13، 1

1_ پاسخگویان به دعوت خدا و پیامبر (صلی الله علیه و آله) پس از نبرد احد برای جهاد، کسانی بودند که از شایعه حمله دشمن نترسیدند و ایمانشان افزون گردید .

ص: 7

الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ .. الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ ... فزادهم إيماناً

13 _ دستیابی به صفت توکل و اعتماد کامل به کفایت خداوند ، در گرو اطاعت از خدا و رسول ، پیشه ساختن صبر و تقوا و نیکوکاری است .

الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ .. لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقُوا ... وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ وَ

به نظر می رسد صفات یاد شده در آیه قبل ، رهنمودی باشد برای رسیدن آدمی به مقامی که خداوند را وکیل خود دانسته و به کفایت او مطمئن گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 174 - 10،14

10 _ اجابت دعوت خداوند و پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای شرکت در جنگ ، موجب جلب رضایت الهی

الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَ الرَّسُولِ .. وَ اتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ

14 _ ایمان به خدا و پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اطاعت از آنان ، صبر و جهاد ، تقوا و احسان و توکل ، موجب رضایت کامل الهی و برخورداری از فضل بزرگ وی

المؤمنين. الَّذِينَ اسْتَجَابُوا ... وَ اتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللَّهِ وَ اللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 176 - 8

8 _ مقابله با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و جبهه حق ، به منزله مقابله با خداوند است .

انَّهْم لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئاً

مستند نمودن نفی ضرر به خداوند ، با وجود اینکه مراد ، نفی ضرر از دین و پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان است ، اشاره به این معنا دارد که مقابله با دین و پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، به منزله مقابله با خداوند است .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 179 - 26

26 _ استحقاق اجر عظیم الهی ، در گرو ایمان به خدا و رسول و پرهیز از مخالفت با آنان

و ان تَوَمَّنُوا وَ تَتَّقُوا فَلَکُمْ اَجْرٌ عَظِیْمٌ

چون کلمه «اجر»، ظهور در پاداش استحقاقی دارد، در برداشت فوق، کلمه استحقاق آورده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 183 -

2,5,16,21,22,23

2_ در آتش سوختن قربانی پیامبر (صلی الله علیه و آله)، شرط یهود برای ایمان به آن حضرت

الَّذِیْنَ قَالُوا اِنَّ اللّٰهَ . . . حَتّٰی یَاتِیْنَا بِقُرْبَانَ تَاکُلُهٗ النَّارُ

«قربان» به معنای هر چیزی است که انسان به وسیله آن به خداوند تقرب جوید و قربانِ امتهای گذشته، گاو، گوسفند و شتری بود که برای تقرب به خدا ذبح می شد (تاج العروس).

5_ مبارزات یهود علیه اسلام و پیامبر (صلی الله علیه و آله)، به نام دین و دینداری

اِنَّ اللّٰهَ عٰهَدَ الْیٰسَیْنِ الْاَنْ یَاْتِیْنَا بِرُقُبٰنٍ

ص: 8

چون یهود مدعی بودند با ایمان نیاوردن به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، به عهد الهی وفادار بوده و از دستورات خداوند پیروی کرده اند.

16 _ برخورد منافقانه یهود، با پیامبر (صلی الله علیه و آله)

الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ عَهْدُ الْيُنَا أَلَّا نُؤْمِنَ لِرَسُولٍ .. فَلَمْ قَتَلْتُمُوهُمْ أَنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

جمله «فلم قتلتموهم ان كنتم صادقين»، بیانگر این است که یهود، علی رغم ادعای ایمان در صورت مشاهده معجزه قصد ایمان آوردن، نداشتند.

21 _ بهانه جویی یهود برای گریز از ایمان به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

الَّذِينَ قَالُوا .. فَلَمْ قَتَلْتُمُوهُمْ أَنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

جمله «فلم قتلتموهم ..»، می رساند که پیشنهاد آنان برای ایمان آوردن، بهانه ای بیش نبوده است.

22 _ دروغ بودن ادعای یهود در مورد ایمان به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در صورت مشاهده معجزه درخواستی خود (سوختن قربانی در آتشی از غیب)

قُلْ قَدْ جَاءَكُمْ .. فَلَمْ قَتَلْتُمُوهُمْ أَنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

23 _ تکذیب عهد خداوند با یهود در مورد ایمان نیاوردن به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، جز با ارائه قربانی که آتشی از غیب آن را بسوزاند.

إِنَّ اللَّهَ عَهْدُ الْيُنَا أَلَّا نُؤْمِنَ .. فَلَمْ قَتَلْتُمُوهُمْ أَنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

اگر ادعای یهود صحیح بود، باید پیامبر (صلی الله علیه و آله) خواسته آنان را عملی می کرد، و نیز نباید از عهد، به «الذی قلت» آنچه را گفتید) تعبیر می کرد؛ بلکه می فرمود: بالعهد الذی عهد الله علیکم. چون اگر ادعای آنان حقیقت داشت، عهدی بود الهی؛ نه گفتار آنان.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 187 - 6

6 _ وجود حقایقی درباره اسلام و پیامبر (صلی الله علیه و آله) در کتب آسمانی گذشته *

و اذ اخذ الله ميثاق الذين اوتوا الكتب لتبيننّه للناس و لا تكتمونه

از موارد مهمی که می توانست سودی را برای عالمان اهل کتاب تضمین کند (و اشتروا به ثمناً ..)، کتمان حقایق پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اسلام است، چرا که هستی خویش را در کتمان آن می دیدند.

2- آبرومندی محمد (صلی الله علیه و آله)

8 - شخصیت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله)، زینده نیک نامی و آبرومندی بود.

و رفعنا لک ذکرک

در برداشت یاد شده، «لام» در «لک» برای تعلیل فرض شده و بیانگر آن است که پیامبر (صلی الله علیه و آله)، خود علتی کافی برای آوازه بلند و شایسته رفعت ذکر است.

ص: 9

3- آثار احترام به محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - حجرات - 49 - 3 - 1

1_ نرمش در گفتار و رعایت ادب در محضر رسول خدا (صلی الله علیه و آله)، نشانه توفیق یافتگان در آزمون تقوا

إِنَّ الَّذِينَ يَغْضَوْنَ... أولئك الذين امتحن الله قلوبهم للتقوى

4- آثار احترام محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - حجرات - 49 - 5 - 6

6- رعایت حرمت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، دارای خیر و منفعت برای خود مؤمنان

و لو أنهم صبروا... لكان خيراً لهم

5- آثار اذیت محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 57 - 3,4,6

3- آزار دادن پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در پی دارنده محرومیت از رحمت خداوند است.

إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

«لعن» در لغت، به معنای «طرد و دور کردن از روی غضب و ناراحتی» است. لعن خدا در دنیا، به معنای بریده شدن از قبول رحمت الهی است (مفردات راغب).

4- کسانی که وارد منزل پیامبر (صلی الله علیه و آله) شوند و اقامت خود را در حدّ آزاردهندگی آن حضرت ادامه دهند، مورد لعن خدایند.

و لا مستنسين لحديث إن ذلكم كان يؤذي النبي... إن الذين يؤذون... ورسوله لعن

6- مذاکره کنندگان بی پرده و رو در رو با همسران پیامبر_ که موجب آزار دادن رسول خدا (صلی الله علیه و آله) است_ مشمول لعن خداوندند.

و إذا سألتهم من مت عا فسئلوهن من وراء حجاب. .. و ما كان لكم أن تؤذوا رسول اللّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - صف - 61 - 5 - 19

19 - خداوند ، مسلمانان صدر اسلام را به عواقب و پیامد های آزارسانی به پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) هشدار داد .

و إذ قال موسى لقومه . . . و اللّ لا یهدی القوم الف سقین

با توجه به این که خطاب در این آیات، متوجه مسلمانان است؛ به نظر می رسد یادآوری داستان موسی (ع) و اذیت های بنی اسرائیل نسبت به آن حضرت و پیامدهای ناگوار آن، هشدارى به مسلمانان است.

ص: 10

6- آثار استغفار محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 80 - 2

2_ تأثیر استغفار پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای مسلمانان

استغفر لهم أو لاتستغفر لهم

از اینکه خداوند در خصوص منافقان، از استغفار پیامبر (صلی الله علیه و آله) نفی اثر کرده، برداشت می شود که در موارد دیگر تأثیر داشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 113 - 9

9_ استغفار پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان برای غیر مشرکان، دارای تأثیر است .

ما کان للنبي و الذین ءامنوا أن یتستغفروا للمشرکین

نهی الهی از استغفار برای مشرکان، خود نشانه تأثیر اصل استغفار است؛ چه اینکه اگر استغفار تأثیری نداشت، نهی بی مورد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 62 - 19

19 - دعا و استغفار پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای مردم، در جلب غفران و رحمت الهی برای آنان و مورد عفو و آمرزش قرار گرفتن ایشان

و استغفر لهم الله إن الله غفور رحیم

از توصیه خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) که برای مردم طلب مغفرت کند به دست می آید که دعا و استغفار آن حضرت در آمرزش آنان نقش ویژه دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 12 - 20

20 - تأثیر استغفار پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای امت، در برخورداری آنان از غفران الهی

و استغفر لهنَّ اللهُ إِنَّ اللهُ غفورٌ رحيمٌ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - منافقون - 63 - 5 - 6

6 - تأثیر استغفار و شفاعت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در آمرزش گناهان مردم

تعالوا يستغفر لكم رسول الله

در این آیه به منافقان پیشنهاد می شود اگر توبه کنید، پیامبر (صلی الله علیه و آله) برایتان استغفار خواهد کرد. از این مطلب معلوم می شود، استغفار آن حضرت برای دیگران تأثیر داشته است و گرنه پیشنهاد یاد شده بی معنا خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - منافقون - 63 - 6 - 1

ص: 11

1 - استغفار برای منافقان ; حتی اگر استغفارکننده برای آنان پیامبراکرم (صلی الله علیه و آله) باشد اثربخش نیست .

سواء عليهم أستغفرت لهم أم لم تستغفر لهم

7- آثار استماع سخنان محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 17 - 2

2- دلدادگان به وحی و سخنان رسول (صلی الله علیه و آله) ، برخوردار از عنایت ویژه خداوند در ره یابی به حق

و منهم من یستمع إلیک . . . و الذین اهدوا زادهم هدًی

«والذین اهدوا» معرف چهره هایی است که برخلاف هواپرستان و قلب های مهر شده، با استماع سخنان پیامبر(صلی الله علیه و آله) و پیام قرآن، بر هدایتشان افزوده می شود.

8- آثار استهزای محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 104 - 12

12 - اهانت به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و استهزای او موجب کفر است .

لا تقولوا رعنا . . . و للکفرین عذاب أليم

9- آثار اطاعت از محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 16 - 8

8 _ رفع کینه و دشمنی اهل کتاب با یکدیگر در گرو پیروی از پیامبر (صلی الله علیه و آله) و جلب رضوان الهی

فاغرینا بینهم العداوه و البغضاء . . . یهدی به الله من اتبع رضونه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 92 - 6

6_ دوری جستن از پلیدی ها (شراب ، قمار ، مظاهر شرک) نشانگر اطاعت از خدا و رسول (صلی الله علیه و آله)

انما الخمر و المیسر و الانصاب و الازلم . . . و اطیعوا الله و اطیعوا الرسول

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 105 - 6,7

6_ منحرفان ، ناتوان از گمراه سازی مسلمانانی که به تعالیم قرآن پایبند بوده و از دستورات پیامبر (صلی الله علیه و آله) پیروی کنند .

ص: 12

لا يضرکم من ضل إذا هتدیتم

برداشت فوق بر این اساس است که حرف «لا» در «لا یضرکم» نافیه باشد.

7_ پایبندی به تعالیم قرآن و پیروی از دستورات پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مایه هدایت آدمی است.

علیکم انفسکم .. إذا هتدیتم

مراد از هدایت یافتن در جمله «اذا هتدیتم» به قرینه آیه قبل، پذیرش تعالیم قرآن و دستورات پیامبر (صلی الله علیه و آله) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 158 - 21, 22

21_ نیل به هدایت در گرو ایمان به خدا، پذیرش رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و پیروی از آن حضرت است.

فامنوا باللّٰه ورسوله .. و اتبعوه لعلکم تهتدون

22_ شناخت راه رستگاری و دستیابی به آن، در گرو ایمان به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و پیروی از اوست.

فامنوا باللّٰه ورسوله .. و اتبعوه لعلکم تهتدون

متعلق «تهتدون»، به قرینه «أولئک هم المفلحون» در آیه قبل، رستگاری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 64 - 3, 4

3_ پشتیبانی خداوند از اهل ایمان مشروط به پیروی آنان از پیامبر (صلی الله علیه و آله) و دستورات اوست.

حسبک اللّٰه و من اتبعک من المؤمنین

توصیف «من» موصوله با جمله «اتبعک» اشاره به شرط پشتیبانی خدا از مدعیان ایمان دارد.

4_ مؤمنان پیرو پیامبر (صلی الله علیه و آله) دارای نقشی مؤثر و بسزا برای پیشبرد رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

حسبک اللّٰه و من اتبعک من المؤمنین

برداشت فوق بر این اساس است که «من اتبعک» عطف بر «اللّٰه» باشد؛ یعنی خدا و مؤمنان فرمانبر برای تو کافی هستند. بر این مبنا نقش مؤثر مؤمنان برای پیشبرد اسلام به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 143 - 15

15 - تبعیت از پیامبر (صلی الله علیه و آله) دلیل برخوردار شدن از هدایت الهی است .

إلا لنعلم من يتبع الرسول . . . وإن كانت لكبيره إلا على الذين هدى الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 71 - 21

21_ امر به معروف ، نهی از منکر ، اقامه نماز ، پرداخت زکات و اطاعت از خدا و رسولش ، عامل جلب رحمت ویژه الهی

يأمرون بالمعروف . . . أولئك سيرحمهم الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 120 - 18

ص: 13

18 _ پیروی از پیامبر (صلی الله علیه و آله) و حرکت در راه خدا، به دنبال دارنده سختی ها و مرارتها

ما کان .. أن يتخلفوا عن رسول الله ... ذلك بأنهم لا يصيبهم ظمأ ولا نصب ولا م

شمرده شدن سختیها و رنجها در آیه و ترغیب مؤمنان به تحمل آنها، بیانگر این حقیقت است که حرکت در راه دین دربردارنده رنج و زحمت می باشد و ایمان واقعی، مستلزم تحمل آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 51 - 11

11 - اطاعت از خدا و رسول او و پذیرش داوری متکی بر احکام الهی، موجب رستگاری و پیروزی است .

إنما كان قول المؤمنين إذا دعوا .. ليحكم بينهم أن يقولوا سمعنا وأطعنا وأول

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 52 - 2،4

2 - فرمان بری از خدا و رسول او و خدا ترسی و تقوایشگی، از عوامل ظفرمندی و کامیابی است .

و من يطع الله ورسوله و يخش الله و يتقه فأولئك هم الفائزون

4 - اطاعت از خدا و رسول او، خدا ترسی و تقوایشگی، از نشانه های ایمان واقعی و اوصاف مؤمنان راستین

إنما كان قول المؤمنين إذا دعوا .. أن يقولوا سمعنا وأطعنا ... و من يطع الله

برداشت فوق، از ارتباط میان این آیه و آیه پیشین _ که درصدد بیان اوصاف مؤمنان راستین است _ به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 53 - 10

10 - سوگند مؤکد به خدا، نشانگر ایمان نیست؛ بلکه فرمان بری نیکو از خدا و رسول او، علامت ایمان است .

و أفسموا بالله جهد أيمانهم .. قل لا تقسموا طاعة معروفه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 54 - 7

7 - اطاعت و فرمان بری از پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)، موجب هدایت و نیل به سعادت و کمال مطلوب است .

أطيعوا الرسول . . . فإن تولّوا فإنّما علیه ما حمّل

مقصود از هدایت در آیه شریفه، راه یابی و هدایت عمومی نیست؛ زیرا چنین هدایتی بدون اطاعت انسان ها نیز توسط پیامبران حاصل بود؛ بلکه مقصود، ایصال به مطلوب و دست یافتن به کمال و سعادت است که بدون عمل به مقتضیات دین حاصل نمی شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 56 - 6,7,8

6 - مؤمنان نیکوکار در سایه برپایی نماز، پرداخت زکات و اطاعت از پیامبر (صلی الله علیه و آله) مشمول رحمت خدا هستند .

وعد الله الذین ءامنوا منکم و عملوا الصلوات . . . و أقیموا الصلوه و ءاتوا الزکوه

7 - برپایی نماز، پرداخت زکات و اطاعت از پیامبر (صلی الله علیه و آله) و رهبران الهی، مایه جلب رحمت خدا است .

ص: 14

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

8 - امید به برخورداری از رحمت خدا در پرتو اقامه نماز، پرداخت زکات و اطاعت از پیامبر (صلی الله علیه و آله) امیدی به جا و شایسته

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

از این که خداوند پس از توصیه مؤمنان به اقامه نماز، پرداخت زکات و فرمان بری از پیامبر (صلی الله علیه و آله)، آنان را به رحمت خویش امیدوار ساخته است به دست می آید که امید داشتن به رحمت خدا، پس از عمل به توصیه های الهی، امیدی به جا و شایسته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 88 - 14

14 - « عن أبي عبد الله (ع) في قول الله عز وجل « كل شيء هالك إلا وجهه » قال من أتى الله بما أمر به من طاعة محمد (صلى الله عليه وآله) والأئمة من بعده - صلوات عليهم - فهو الوجه الذي لا يهلك . . . »

از امام صادق (ع) درباره سخن خدای عزوجل که فرموده: «كل شيء هالك إلا وجهه» روایت شده که فرمود: کسی که به پیشگاه خدا بیاورد آنچه را که به آن امر شده است؛ از اطاعت محمد (صلی الله علیه و آله) و ائمه بعد از وی - درود خدا بر آنان باد - پس این وجهی است [که دارنده آن] هلاک نمی شود».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 31 - 5, 2, 1

1 - خداوند، به همسران پیامبر، در صورت اطاعت خاضعانه آنان از خدا و پیامبر (صلی الله علیه و آله) و انجام عمل صالح، وعده پاداش دوچندان داده است.

و من یقنت منکّن لله ورسوله و تعمل صـ لِحًا نُوتها أجرها مرتین

«قنوت» (مصدر «یقنت») به معنای «اطاعت خاضعانه» است (مفردات راغب).

2 - مهیا شدن روزی کریمانه از جانب خداوند برای همسران پیامبر در صورت اطاعت خاضعانه آنان از خدا و پیامبر (صلی الله علیه و آله) و انجام دادن عمل صالح است.

و من یقنت منکّن لله ورسوله و تعمل صـ لِحًا . . . و أعتدنا لها رزقًا کریمًا

5 - امتیاز همسران پیامبر، به اطاعت خاضعانه از خدا و پیامبر (صلی الله علیه و آله) و انجام دادن عمل صالح است.

و من یقنت منکّن لله ورسوله و تعمل صـ لِحًا نُوتها أجرها مرتین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 66 - 7

7 - اطاعت از خداوند و رسول او ، نجات بخش آدمی از آتش جهنم است .

يوم تقلب وجوههم فى النار يقولون ى ليتنا أطعنا الله و أطعنا الرسولا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 71 - 6

6 - هر کس از خدا و پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) ، اطاعت کند ، به رستگاری عظیمی نایل خواهد شد .

و من يطع الله و رسوله فقد فاز فوزاً عظيماً

ص: 15

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 52 - 13

13 - پیروی از دستورات وحی و رهنمود های پیامبر (صلی الله علیه و آله)، هیچگاه به خسران و گمراهی انسان نخواهد انجامید .

و إنك لتهدى إلى صراط مستقیم

از تأکید خداوند بر نقش هدایت گری پیامبر (صلی الله علیه و آله)، این نکته استفاده می شود که تعالیم وحی هیچ گاه به خسران و گمراهی انسان منتهی نخواهد شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 17 - 10، 5، 7

5 - اطاعت از رسول خدا، عین اطاعت از خدا است .

و من يطع الله ورسوله يدخله جنّات

از عطف رسول به «الله» بدون تکرار فعل «يطع» _ مطلب بالا قابل برداشت است.

7 - روح تسلیم و اطاعت از خدا و رسول او، ملاک اصلی ورود به بهشت

و من يطع الله ورسوله يدخله جنّات تجري من تحتها الأنهار

موضوع قرار گرفتن اطاعت به جای هر عنوان دیگری، می تواند اشاره به مطلب بالا باشد.

10 - افراد ناتوان از جهاد، همانند مجاهدان، برخوردار از بهشت در صورت داشتن روح اطاعت در برابر خدا و رسول او

ليس على الأعمى حرج... و من يطع الله ورسوله جنّات

برداشت بالا بنا بر این نکته است که «من يطع...» جواب سؤال مقدر باشد، زیرا پس از رفع حکم جهاد از افراد ناتوان، ممکن است سؤال شود که: چرا این گروه از فیض جهاد محروم اند؟ خداوند در جواب می فرماید: آنان نیز اگر مطیع باشند، همانند مجاهدان، از پاداش الهی برخوردار خواهند بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - حجرات - 49 - 7 - 23، 8

8 - صلاح و سعادت مؤمنان، در پرتو پیروی از پیامبر (صلی الله علیه و آله) (رهبری الهی)

لويطيعكم في كثير من الأمر لعنتم

مفهوم آیه شریفه ایمن ماندن جامعه از مشقت ها و صدمات در صورت عدم تحمیل آرای شخصی بر پیامبر(صلی الله علیه و آله) است و امنیت جامعه مایه صلاح و سعادت آن است.

23 - اطاعت محض از رسول خدا (صلی الله علیه و آله) ، نمود ایمان و موضع گیری در برابر آن حضرت نمود کفر است . *

لويطيعكم . . . لعنتم ولکن الله حبیب إلیکم الإيمَن... و کره إلیکم الکفر

صدر آیه؛ درباره اطاعت از رسول خدا و تحمیل نکردن رأی بر آن حضرت است؛ ولی ادامه آن درباره ایمان و کفر است؛ از این بیان انطباق ایمان بر اطاعت و تطبیق کفر بر تحمیل رأی بر پیامبر(صلی الله علیه و آله) استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - حجرات - 49 - 14 - 18، 12، 11

11 - تضمین قطعی پاداش اعمال ، در صورت سر نهادن به اطاعت خدا و رسول

وإن تطيعوا الله ورسوله لايلتكم من أعمـلكم شيئاً

ص: 16

12 - ضایع نشدن کمترین تلاش انسان مؤمن ، در پرتو اطاعت از خدا و رسول

وإن تطيعوا الله ورسوله لا يلتمكم من أعمـ لكم شيئاً

18 - اطاعت از خدا و رسول او و قرار گرفتن انسان در مسیر اصلی حق ، زمینه بخشش لغزش های وی

وإن تطيعوا الله ورسوله . . . إن الله غفور رحيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حدید - 57 - 28 - 6

6 - دستیابی به دو بهره کافی از رحمت الهی ، وعده خدا به مؤمنانی است که تقوای پیشه کنند و از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) پیروی کامل نمایند .

یـأيتها الذين ءامنوا اتقوا . . . يؤتكم كفلين من رحمة

«کفل» (مفرد «کفلین») به معنای حظ و بهره ای است که کفایت می کند (مفردات راغب). گفتنی است که «یؤتکم...» جواب برای شرط مقدر می باشد و تقدیر آن چنین است: «إن تتقوا و تؤمنوا برسوله يؤتکم کفلین من رحمة» (اگر تقوا پیشه کنید و از رسول او تبعیت کامل نمایید، از رحمت خود به شما دو بهره کافی خواهد داد).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 5 - 7

7 - پیروی و تبعیت از پیامبر (صلی الله علیه و آله) (رهبری الهی) ، پیروی از خداوند است . *

ما قطعتم من لینه . . . فبإذن الله

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که مسلمانان در هر قدم، برنامه خویش را از آیات قرآن و وحی به صورت مستقیم دریافت نمی کرده و صرفاً مطیع پیامبر (صلی الله علیه و آله) بوده اند و خداوند، اذن پیامبر را اذن خود معرفی کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 7 - 15

15 - اطاعت بی چون و چرا از برنامه های پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، نمودی از تقوای الهی

و ما ءاتیکم الرسول فخذوه . . . و اتقوا الله

از ارتباط «اتقوا الله» با «ما آتاكمم..» مطلب یاد شده استفاده می شود.

10- آثار اعراض از اوامر محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 121 - 12

12 - ترک دستورات قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله)، موجب تباهی و خسران است .

و من یکفر به فأولئک هم الخسرون

چنانچه مراد از تلاوت در جمله «یتلونه» پیروی کردن باشد، می توان گفت: مراد از کفر در «و من یکفر»، به قرینه مقابله، ترک دستورات قرآن - که از آن به «کفر عملی» تعبیر می کنیم - باشد.

ص: 17

11- آثار اعراض از سیره محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 27 - 3,4

3_ ستم گران ، در روز رستاخیز ، از نپمودن راه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و دوری از روش او ، به شدت پشیمان و متأسف خواهند بود .

الظالم ... یقول ی-لیتنی اتخذت مع الرسول سبیلاً

4_ نپمودن راه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و دوری از روش او ، مایه تأسف و ندامت در قیامت

یقول ی-لیتنی اتخذت مع الرسول سبیلاً

12- آثار اعراض از محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 14 - 1

1- توبیخ مشرکان مکه از سوی خداوند ، به خاطر روی گردانی از پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) ، به رغم دلایل آشکار آن حضرت

و قد جاءهم رسول مبین . ثم تولّوا عنه و قالوا معلّم مجنون

13- آثار افترا به محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 41 - 33

33_ تعلق اراده الهی به عذاب و ضلالت آدمی ، پیامد کفرورزی ، تحریفگری ، دروغپردازی علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و پیروی

از تحریفگران دین

الذین یسرعون فی الکفر ... و من یرد الله فتنته فلن تملک له من الله شیئاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 15 - 5

5 - هتک حرمت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و افترا به حریم آن حضرت ، گناهی بزرگ در پیشگاه خداوند و در پی دارنده فرجامی ناگوار

إذ تلقونه بألسنتكم . . . و تحسبونه هيئاً و هو عند الله عظيم

14- آثار انتساب به محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 18

5- انتساب به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، نه تنها موجب تخفیف کیفر گناهکار نمی شود، بلکه باعث تشدید آن هم می گردد.

من یأت منکرّ بفٍ - حشه مبینة یض - عف لها العذاب ضعفین و کان ذلک علی الله یسیراً

احتمال دارد ذکر «و کان ذلک علی الله یسیراً» برای دفع یک توهم باشد. آن توهم این است: «موقعیت همسران پیامبر، به دلیل انتساب شان به آن حضرت، مانع از چنین عذابی می شود». خداوند برای دفع این توهم پاسخ داده است که «چنین نیست و آن عذاب برای خداوند سهل و آسان است».

15- آثار اندازهای محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 46 - 15

15 - هشدار پیامبر (صلی الله علیه و آله) به مردم از عذاب الهی، در راستای نفع رسانی به آنان است.

إن هو إلا نذیر لکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 18 - 7

7 - اندازها و اخطارهای پیامبر (صلی الله علیه و آله)، تنها در خداترسان و بر پادارندگان نماز مؤثر بوده است.

إنّما تنذر الذین یخشون ربّهم بالغیب و أقاموا الصلوة

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 11 - 1

1 - اندازها و اخطارهای پیامبر (صلی الله علیه و آله)، تنها در افرادی که آماده پذیرش بودند و می خواستند از پیروان قرآن و اهل خشیت باشند، مؤثر بود.

إنّما تنذر من اتّبع الذکر و خشی الرحمین

در آیات گذشته، سخن از گروهی بود که هرگز آمادگی پذیرش ایمان و سخن حق را نداشتند؛ ولی در این آیه شریفه از گروه دیگری یاد می کند که در نقطه مقابل گروه اول قرار دارند که آماده پذیرش کلام حق (قرآن) بوده و از خدای رحمان می ترسند. گفتنی است مقصود از «ذکر» - طبق نظر بیش تر مفسران - قرآن است.

4 - تأثیر انذارها و اخطارهای قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) تنها در دل های مستعد، زنده و هوشمند

لینذر من کان حیاً

از این که خداوند فرمود: قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) انسان های زنده را انذار خواهد کرد، می توان استفاده کرد که قرآن و کلام پیامبر (صلی الله علیه و آله) تنها در انسان های آماده و مستعد برای فهم و دریافت حقایق، مؤثر خواهد بود.

ص: 19

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 7 - 3

3 - دعوت پیامبر اسلام و هشدار به مردم ، مشکلات و سختی های فراوانی برای آن حضرت در پی داشت .

قم فأنذر . . . و لرّبک فاصبر

16- آثار اوامر محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 60 - 10

10 - فرمان پیامبر (صلی الله علیه و آله) به سجده کردن مشرکان صدر اسلام برای خدای رحمان ، موجب نفرت فزون تر آنان از سجده و دوری آنها از راه حق و حقیقت گردید .

اسجدوا للرحمن قالوا و ما الرحمن أنسجد لما تأمرنا و زادهم نفورًا

در برداشت فوق، فاعل «زاد» امر به سجده دانسته شد.

17- آثار اهانت به محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 104 - 12

12 - اهانت به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و استهزای او موجب کفر است .

لا تقولوا رعنا . . . و للکفرین عذاب أليم

18- آثار ایمان به محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 24 - 7

7 - رهایی از آتش دوزخ ، در گرو ایمان به قرآن و تصدیق رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) است .

فإن لم تفعلوا و لن تفعلوا فاتقوا النار

برداشت فوق با توجه به توضیح برداشت قبل، به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 121 - 11

11 - منفعت و سود واقعی انسان ها، در گرو ایمان به قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) است .

و من یکفر به فأولئک هم الخسرون

ص: 20

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 123 - 3

3 - ایمان به قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) و پرهیز از کفر ورزی به آنها، وسیله محافظت در برابر مخاطرات و عذاب های روز قیامت است .

أولئك يؤمنون به و من يكفر به .. و اتقوا يوماً

فرمان به گرفتن وقایه (وسیله محافظت)، پس از ترغیب به ایمان (أولئك يؤمنون به) و هشدار از کفر ورزی (و من يكفر ..) می رساند که: وقایه انسان در روز قیامت، ایمان به قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) و پرهیز از کفر ورزی به آن دو است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 153 - 2

2 - ایمان به رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در پی دارنده مشکلات و ناملایماتی برای ایمان آورندگان

يأيها الذين ءامنوا استعينوا بالصبر و الصلوة

توصیه به صبر و نماز و استعانت از آنها، پس از بیان رسالت پیامبر و مخاطب قرار دادن مؤمنان، این نکته را به مخاطبان القا می کند که ایمان به رسالت پیامبر، مستلزم مشکلات و ناملایماتی خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 157 - 24

24 - رستگاری همگام، حتی یهود و نصارا، در گرو ایمان به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، دفاع از او در مقابل دشمنان و تقویت وی در پیشبرد رسالت است .

فالذين ءامنوا و عزّروه و نصرّوه .. أولئك هم المفلحون

«تعزیر» به معنای یاری کردن با شمشیر است. بنابراین «الذین ... عزّروه» کسانی هستند که از پیامبر در مقابل هجوم دشمنان دفاع می کنند. «نصر» به معنای مطلق یاری کردن است، ولی چون «نصروه» در مقابل «عزّروه» قرار گرفته، مراد از آن یاری دادن در غیر مسائل دفاعی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 54 - 4

4_ ارزش اعمال در پیشگاه خدا، مشروط به ایمان به او و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و ما منعهم أن تقبل منهم نفقتهم إلا أنهم كفروا بالله ورسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 3 - 12، 5، 7

5_ پرستش خدا، بیزاری از شرک، پذیرش رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و استغفار از گناهان، مقدمه هایی لازم برای حرکت به سوی خدا و تقرب به درگاه او

ألا تعبدوا إلا الله . . و أن استغفروا ربكم ثم توبوا إليه

ظاهر این است که «توبوا إليه» عطف به همه جمله های سابق «ألا تعبدوا. .»، «إني لكم منه...» و «أن استغفروا...» است.

7_ یکتاپرستی، پذیرش رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، استغفار از شرک و گناه و حرکت به سوی خدا، موجب جلب عنایت خدا و دستیابی به معیشتی نیکو در دنیا است.

ص: 21

أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ . . . وَأَنْ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُمَتِّعْكُمْ مَتًّا حَسَنًا

12_ برخوردار شدن از پاداش های الهی در آخرت ، منوط به یکتاپرستی ، پرهیز از شرک ، پذیرش رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و استغفار از گناهان است .

أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ . . . يُوْتُ كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ

استفاده برداشت فوق از آیه ، بر اساس این احتمال است که: جمله «یوْتُ . . .» بیانگر پاداش اخروی باشد. وجود «إلی أجل» در جمله قبل و نبود آن در این جمله ، می تواند مؤید این احتمال باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 2 - 5

5- ایمان به پیامبر اسلام و قرآن ، شرط ثمربخشی عقیده به خداوند و عمل صالح

و الَّذِينَ ءَامَنُوا . . . وَءَامَنُوا بِمَا نَزَّلَ عَلَيَّ مُحَمَّدًا

از تکرار «آمنوا. . .» استفاده می شود که «آمنوا» _ در «الذین آمنوا» _ به معنای اعتقاد به خدای یگانه است؛ چه این که در «آمنوا بما. . .» به معنای ایمان به قرآن و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) است. از قرین آمدن ایمان و عمل صالح، اعتقاد به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قرآن، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حدید - 57 - 7 - 3،14

3 - کارساز بودن ایمان به خدا ، در گرو ایمان آوردن به رسول او (حضرت محمد (صلی الله علیه و آله)) است .

ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ

14 - اتفاق ، در صورتی پیش خداوند ارزش دارد که از شخص مؤمن به خدا و پیامبر (صلی الله علیه و آله) انجام بگیرد .

فَالَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَأَنْفَقُوا لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ

قید «منکم» بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حدید - 57 - 28 - 7

7- رعایت تقوای الهی و ایمان راستین به پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) (تبعیت کامل از آن حضرت) ، موجب دسیاهی انسان به رحمت گسترده الهی ؛ هم در دنیا و هم در آخرت

اتَّقُوا اللَّهَ وءامنوا برسوله یؤتکم کفلین من رحمته

برداشت یاد شده بدان احتمال است که مقصود از دو بهره (کفلین) یکی بهره دنیوی و دیگری بهره اخروی باشد. ذکر این نکته ضروری است که اضافه در «رحمته» تشریفیه و بیانگر آن است که رحمتی که مؤمنان راستین در دنیا و آخرت از آن بهره مند می شوند، رحمتی ویژه و گسترده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - صف - 61 - 11 - 7

7- ایمان استوار به خدا و رسول او و جهاد در راه خدا ، رهایی بخش انسان از عذاب دردناک الهی

تنجیکم من عذاب ألیم . تؤمنون بالله ورسوله و تجهدون فی سبیل الله

ص: 22

19- آثار بعثت محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 115 - 7

7_ اتمام دین، با بعثت پیامبر (صلی الله علیه و آله) جلوه ای از ربوبیت خداوند است.

و تمت کلمت ربک صدقا و عدلا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 17 - 6

6- «عن موسی بن جعفر (ع) : . . . ان الجحّ کانوا یسترقون السمع قبل مبعثه فمئنت فی أوان رسالته بالرجوم . . . ;

از امام موسی بن جعفر روایت شده است: جنیان قبل از بعثت رسول خدا (صلی الله علیه و آله) استراق سمع می کردند (اخبار آسمانها را گوش می دادند) و در اوایل رسالت آن حضرت، به وسیله پرتاب سنگهای ستارگان، از آن ممنوع شدند».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حدید - 57 - 29 - 1

1 - بعثت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) و ظهور امت جدید و بالنده اسلام، خط بطلانی بر پندار باطل اهل کتاب بود.

یأیها الذین ءامنوا . . ءامنوا برسوله ... لئلا یعلم أهل الکتب ألا یقدرون علی شی

کلمه «لا» در «لئلا یعلم» زاید است؛ یعنی، تا اهل کتاب بدانند که هیچ بخشی از فضل خداوند در حوزه اختیار آنان قرار ندارد.

20- آثار بی احترامی با محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - حجرات - 49 - 2 - 7، 8، 11

7_ امکان حبط اعمال مؤمنان، با عدم رعایت حرمت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

لا ترفعوا . . و لاتجهروا له بالقول ... أن تحبط أعمکم

8_ بی حرمتی به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، باعث حبط اعمال انسان، بدون توجه و آگاهی وی

لا ترفعوا أصواتكم .. و لا تجهروا له بالقول ... أن تحبط أعمـ لکم

11 _ بی احترامی به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و رهبری الهی ، دارای آثار ویرانگر و فراتر از درک و تحلیل خود انسان *

لا ترفعوا أصواتكم .. و لا تجهروا له بالقول ... أن تحبط أعمـ لکم و أنتم لا تشعرون

برداشت بالا- بدان احتمال است که «وأنتم لا تشعرون» نظر به اصل تأثیر داشته باشد؛ یعنی، شما درک نمی کنید که بی احترامی به پیامبر(صلی الله علیه و آله) تا چه میزان تأثیر منفی دارد.

ص: 23

21- آثار بیعت با محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 18 - 14

14 - آرامش درونی ، و پیروزی صلح حدیبیه و فتح خیبر ، نتیجه بیعت مهم مؤمنان با پیامبر (صلی الله علیه و آله)

إذ يباعدونك تحت الشجرة... فأنزل السكينة عليهم وأثبهم فتحاً قريباً

عبارت «فتحاً قريباً» ممکن است اشاره به «فتحاً مبيناً» (صلح حدیبیه) و یا فتح خیبر داشته باشد؛ چه این که هر دو فتح با فاصله ای نه چندان دور، صورت گرفته و اطلاق فتح قریب بر هر دو ممکن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 12 - 2

2 - پیوستن به صف مؤمنان در صدر اسلام ، مستلزم بیعت با پیامبر (صلی الله علیه و آله)

يَأْتِيهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يَبَايَعْنَكَ

22- آثار بیعت زنان با محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 12 - 18

18 - توصیه خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در دعا برای زنان بیعت کننده با آن حضرت و آمرزش خواهی برای آنان

و استغفر لهنَّ اللهُ

23- آثار پاکی محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 222 - 4

4 - پاکی حریم پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) از هر انحرافی ، گواه تأثیرناپذیری او از شیاطین

و ما تنزلت به الشیء طین... تنزل علی کلِّ أفک أثیم

24- آثار پیروزی محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 50 - 1

1 - پیروزی و موفقیت های پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اسلام، برای متخلفان از جنگ (منافقان) اندوه بار بود .

این تصبک حسنه تسوهم

ص: 24

25- آثار پیروی از آل محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 36 - 19

19- «عن أبي عبد الله (ع) قال: من تولّى آل محمد... فهو من آل محمد... لا- انه من القوم بأعيانهم وإنما هو منهم بتولّيه إليهم واتباعه إياهم وكذلك... قول إبراهيم: «فمن تبعني فإنه مني...»؛

از امام صادق(ع) روایت شده است که فرمود: کسی که آل محمد را ولی خود قرار دهد... پس او از آل محمد است... نه آنکه در حقیقت از قوم آل محمد شود؛ بلکه او از آل محمد است، به خاطر آنکه آنان را ولی خود برگزیده است و از آنان تبعیت می کند و چنین است... سخن ابراهیم(ع): «فمن تبعني فإنه مني...».

26- آثار پیروی از محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 57 - 22

22 - «عن زين العابدين (ع) إنه اجتمعت قريش إلى أبي طالب ورسول الله عنده... وقالت والله لو سمعت به ذافارس والروم لأختطفتنا من أرضنا ولقلعت الكعبه حجراً حجراً، فنزل «وقالوا إن تتبع الهدى معك...»؛

از امام سجاد(ع) روایت شده: همانا قریش نزد ابی طالب جمع شدند، در حالی که رسول خدا(صلی الله علیه و آله) نزد وی بود.. و گفتند به خدا سوگند اگر این پیروی از محمد(صلی الله علیه و آله) را اهل فارس و روم بشنوند، ما را از سرزمینمان می ربایند و کعبه را سنگ به سنگ از جا خواهند کند پس این آیه نازل شد: «وقالوا إن تتبع الهدى معك نتخطف من أرضنا...».

27- آثار تبعید محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 14 - 10

10- مشرکان مکه، سرخوش از بیرون راندن پیامبر(صلی الله علیه و آله) از سرزمین خویش

قرینتک الّتی أخرجتک... زین له سوء عمله

مورد «سوء عمله» در آیه شریفه، همان اخراج پیامبر(صلی الله علیه و آله) از سرزمین مکه است.

28- آثار تبلیغ علیه محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 65 - 1

1 _ تبلیغات سوء و سخنان ناروای مشرکان علیه رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، به درجه ای بود که باعث اندوه و رنجش خاطر مبارک آن

ص: 25

حضرت می شد .

و لا یحزنک قولهم

29- آثار تبلیغ محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 42 - 1

1_ اعتراف مشرکان ، به تأثیر تلاش هدایت گرانه پیامبر (صلی الله علیه و آله) تا مرز متزلزل شدن پایه های عقاید شرک آلودشان

إن کاد لیضلننا عن ءالہتنا لولا أن صبرنا علیہا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 22 - 8

8 - کارساز نبودن تبلیغ و هدایت گری های پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در برخی از کافران و مشرکان صدر اسلام

و ما أنت بمسمع من فی القبور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 6 - 3

3 - احساس خطر سران کفر و شرک ، از دعوت پیامبر اسلام به توحید و نفی شرک و نفوذ آن حضرت در میان توده ها

و اصبروا علی ءالہتکم

7 - فراخواندن مردم به پراکنده شدن از اطراف رسول خدا(صلی الله علیه و آله) و پایداری بر آیین شرک، گویای برداشت یاد شده است.

30- آثار تحمیل عقیده به محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - حجرات - 49 - 7 - 7

7 - تحمیل آرا و تمایلات سطحی مردم ، به رهبری الهی (پیامبر (صلی الله علیه و آله)) ، مایه مشقت و زیان حتمی خود آنان

لو یطیعکم فی کثیر من الأمر لعنتم

31- آثار ترس محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 15 - 26

26_ ترس پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) از عذاب قیامت ، عامل بازدارنده او از هر نافرمانی و گناه

إني أخاف إن عصيت ربي عذاب يوم عظيم

ص: 26

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 13 - 3

3 - خوف و هراس پیامبر (صلی الله علیه و آله) از عذاب بزرگ الهی ، بازدارنده آن حضرت از هرگونه عصیان و نافرمانی بود .

إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتَ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

32- آثار تسلیم به محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 52 - 3

3 - تسلیم حکم پیامبر بودن و پذیرش داوری بر مبنای تعالیم دین ، نشانه خدا ترسی ، تقوایبشگی و مطیع خدا و رسول بودن است .

إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا .. وَ مَنْ يَطْعِ اللَّهَ

برداشت یاد شده، از ارتباط میان دو آیه فوق استفاده گردیده است.

33- آثار تعالیم محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 70 - 6

6 - تعالیم قرآن و رهنمود های پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) ، مایه حیات واقعی انسان ها است .

لِيَنْذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا

34- آثار تکامل محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 125 - 2

2- رشد و کمال پیامبر (صلی الله علیه و آله) در پرتو ربوبیت الهی ، مقتضای دعوت دیگران به راه خداست .

ادع إلى سبيل ربك

واژه «ربّ» _ که در لغت به معنای تربیت است (مفردات راغب) _ می تواند اشاره به این جهت داشته باشد که: بهره‌وری پیامبر (صلی الله

عليه و آله) از ربوبیت خدا، مقتضی آن است که آن حضرت دیگران را نیز از ربوبیت خدا بهره مند سازد.

ص: 27

35- آثار تکذیب محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 81 - 7

7- یهودیان ، در صورت انکار رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، برای همیشه به آتش دوزخ گرفتار خواهند شد .

أفتطمعون أن يؤمنوا لكم .. من كسب سيئه ... هم فيها خالدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 42 - 5

5_ انکار رسالت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) ، موجب سرافکنندگی و شرمساری در قیامت

يومئذ يؤذ الذين كفروا و عصوا الرسول لو تسوى بهم الارض

«الرسول» می تواند از باب تنازع، مفعول «كفروا» نیز باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 54 - 1

1_ کفر منافقان به خدا و انکار رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، عامل بی ارزش گشتن انفاق های آنان و پذیرفته نشدن آن در پیشگاه خداوند

و ما منعهم أن تقبل منهم نفقتهم إلا أنهم كفروا بالله و برسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 54 - 5

5_ پافشاری بر شرک ، تکذیب پیامبر (صلی الله علیه و آله) و انکار قرآن ، ظلم بوده و در پی دارنده عذاب است .

وإن كذبوك .. أثم إذا ما وقع ءامنتم به ... و لو أن لكل نفس ظلمت ما في الأرض لا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 109 - 16

16_ تکذیب پیامبر (صلی الله علیه و آله) به خاطر بشر بودنش ، نشانه بی خردی و دلیل بی اطلاعی از تاریخ بشر ، پیامبران پیشین و سنت الهی است .

و ما أرسلنا من قبلك إلا رجالاً نوحى إليهم من أهل القرى . . . أفلاتتعقلون

لحن جمله «و ما أرسلنا . . .» گویای این است که آن جمله در پاسخ این توهم ایراد شده که: فرستاده خدا نمی تواند فردی از افراد بشر باشد ؛ بلکه باید از فرشتگان و مانند آنها باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- نحل - 16 - 113 - 10

10- مبتلا شدن مکیان به عذاب ، پس از تکذیب پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله)

قریه کانت ءامنه . . . و لقد جاءهم رسول منهم فكذبوه فأخذهم العذاب

برداشت فوق، بنابراین نکته است که مراد از قریه یاد شده در آیه قبل، «مکه» باشد و ضمائر «جائهم» و «فأخذهم» به مکیان

ص: 28

برگردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 4 - 5

5_ ستمگری، باطل گرای و دروغ پردازی، از نتایج و اثرات کفر به خدا و انکار رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و قال الذین کفروا إن هـ ذَا إِلَّا إِفْکٌ . . . فقد جاء وظلمًا و زورًا

«زور» به معنای سخن باطل و دروغ است (لسان العرب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 25 - 3

3 - اندوه پیامبر (صلی الله علیه و آله)، به خاطر تکذیب شدنش از سوی کافران و مشرکان لجوج صدر اسلام

و إن یکذبوک فقد کذب الذین من قبلهم جاءتهم رسلهم

از آهنگ آیه شریفه، به دست می آید که پیامبر (صلی الله علیه و آله) به خاطر تکذیب شدنش اندهگین بود. از این رو برخی از مفسران

جواب شرط (إن یکذبوک) را محذوف دانسته اند؛ یعنی، «إن یکذبوک فلا تحزن و اصبر إذ قد کذب الذین من قبلهم»

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 36 - 4

4 - انکار رسالت پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله)، موجب عذاب دوزخ

فإنهم یومئذ فی العذاب . . . و یقولون . . . لشاعر مجنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 2 - 7

7- تردید در حقانیت انذارها و هشدارهای پیامبر (صلی الله علیه و آله)، نشأت یافته از ناپاوری، به اساس رسالت

بل عجبوا أن جاءهم منذر منهم فقال الکفرون هـ ذَا شیء عجیب

در صورتی که «هـ ذَا» به مسأله معاد و محتوای انذارهای پیامبر (صلی الله علیه و آله) اشاره باشد، تفریع «قال الکفرون» بر «عجبوا...»،

می رساند که تشکیک در پیام، فرع بر تشکیک در اصل رسالت است و در آن جا که اصل رسالت محرز باشد، مجالی برای تردید در پیام نخواهد بود.

36- آثار تلاوت قرآن محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 51 - 2

2- تلاوت آیات قرآن از سوی پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، خشم و کینه کافران را به شدت برمی انگیزد .

وإن یکاد الذین کفروا لیزلقونک بأبصرهم لَمَّا سمعوا الذکر

ص: 29

37- آثار توطئه علیه محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 42 - 4

4 - مکر و توطئه کافران علیه دین و پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، شکست پذیر و گریبانگیر خود آنان

فالذین کفروا هم المکیدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 18 - 3

3 - اندیشه و طراحی علیه قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، از موجبات عذاب سخت و طاقت فرسا

سأرهقه صعودًا . إنه فکّر و قدر

38- آثار توکل محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 39 - 9

9 - توکل و اتکال پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) بر خداوند ، سبب اعتماد به نفس و پشت گرمی آن حضرت در مبارزه با دشمنان و نیل به اهداف رسالت

قل حسبی الله علیه یتوکل المتوکلون . قل ى قوم اعملوا علی مکانکم ائی عـمل فسو

یادآوری توکل و اتکال بر خداوند (در آیه قبل) پیش از اعلام موضع قاطع خود به دشمنان، می تواند گویای برداشت بالا باشد.

39- آثار تهمت به محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 48 - 3

3- مخالفت و عنادورزی کافران با پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، با تمثیل و توصیف های ناروا ، در پی دارنده گمراهی علاج ناپذیر برای آنان

كيف ضربوا لك الأمثال فضلوا فلا يستطيعون سبيلاً

برداشت فوق بنابراین است که مراد از «سبیلاً» راه هدایت باشد.

40- آثار ثبات قدم محمد(صلى الله عليه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 74 - 1

ص: 30

1- پیامبر (صلی الله علیه و آله) از ترفند های لغزش آفرین مشرکان و کمترین تمایل به آنان ، در پرتو ثبات قدم اعطا شده به او از جانب خداوند ، در امان بود .

و لولا أن ثبتتک لقد کدت ترکن إلیهم شیئاً قليلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 75 - 6

6- حمایت خداوند از پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، منوط به پایداری او در طریق وحی

و لولا أن ثبتتک لقد کدت ترکن إلیهم شیئاً قليلاً. إذا لأذقنک ضعف الحیوه و ضعف

41- آثار جنگ با محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 70 - 9

9_ شرکت در جنگ بدر علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان ، مانع پذیرش ایمان شرکت کنندگان نبود .

إن یعلم الله فی قلوبکم خیرا یؤتکم خیرا مما أخذ منکم و یغفر لکم

42- آثار حیات محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 46 - 3

3- زنده ماندن پیامبر (صلی الله علیه و آله) پس از ادعای نبوت ، دلیل صدق رسالت و درستی ادعای آن حضرت است .

و لو تقول علینا .. لقطعنا منه بالوتین

خداوند، مجازات مرگ را برای پیامبر (صلی الله علیه و آله) در صورت دروغ بستن بر خدا مقرر فرمود. این مطلب می تواند گویای این حقیقت باشد که زندگانی آن حضرت پس از ادعای نبوت، گواه صدق ادعای ایشان است.

43- آثار حیای محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - حیای پیامبر (صلی الله علیه و آله)، او را از اخراج میهمانان اش باز می داشت .

فإذا طعمتم فانتشروا ولا مستنسين لحديث إن ذلكم كان يؤذي النبي فيستحي منكم

جمله «فستحي منكم» تعلیل برای محذوفی است که سیاق بر آن دلالت می کند و آن محذوف، چیزی مانند «اخراج» است.

ص: 31

44- آثار خویشاوندی با محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 113 - 12

12_ خویشاوندی با پیامبر (صلی الله علیه و آله) مانع از عذاب و دوزخی شدن فرد مشرک نیست .

ما كان للنبي . . . أن يستغفروا للمشرکین و لو كانوا أولى قریبی . . . أنهم أصحاب الجحیم

45- آثار خیانت به محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 27 - 7

7_ پیامد های شوم خیانت به خدا و رسول و زشتی خیانت آدمی به امانت های جامعه ، امری روشن و بی نیاز از برهان

لاتخونوا الله . . . و أنتم تعلمون

در اینکه مفعول «تعلمون» چیست، نظرهای مختلفی ایراد شده که از جمله آنهاست، زشتی خیانت، پیامدهای شوم آن و حرمت آن از دیدگاه عقل و شرع.

46- آثار دشمنی با محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 13 - 6

6_ ستیزه جویان با خدا و رسول در معرض گرفتار شدن به عقوبت های شدید دنیوی

ذلک . . . و من یشاقق الله و رسوله فإن الله شدید العقاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 31 - 14، 12

12_ کفرورزی مردم عصر بعثت و مخالفتشان با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قرآن ، عامل روی آوردن مصیبت های سخت و کوبنده بر

آنان

و لا يزال الذين كفروا تصيبهم بما صنعوا قارعه أو تحلّ قريباً من دارهم

برداشت فوق با توجه به حرف «باء» در «بما صنعوا» _ که به معنای سببیت است _ استفاده می شود. مراد از «ما صنعوا» به قرینه آیات گذشته ، انکار قرآن، مخالفت با رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مانند آن می باشد.

14_ آنان که با قرآن و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) به مبارزه می پردازند ، در خطر گرفتار شدن به عذاب های دنیوی اند .

و لا يزال الذين كفروا تصيبهم بما صنعوا قارعه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 9 - 4

4_ گمراهی گریز ناپذیر سران کفر و شرک ، پیامد برخورد های عناد آلود و بهانه جویانه آنان با قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله)

ص: 32

إِنْ هَذَا إِلَّا إِفْكَ .. وَقَالُوا مَا لِهَذَا الرَّسُولِ ... إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا

«فاء» در «فضّلوا» برای سببیت و در «فلا یستطیعون» تفسیریه است؛ یعنی، برخوردارهای عناد آلود کافران با پیامبر (صلی الله علیه و آله) سبب گمراهی آنان بود و این گمراهی، موجب نیافتن راهی برای گریز از آن گردید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 32 - 1

1- کافران، با کفر و حق ستیزی و مخالفتشان با پیامبر (صلی الله علیه و آله)، ناتوان از رسانیدن کمترین زیان به خداوند

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا .. لَنْ يَضُرَّوْا اللَّهَ شَيْئًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - مجادله - 58 - 20 - 1

1 - دشمنی ورزیدن با خدا و پیامبر او و مخالفت و نافرمانی با آنان، نشانه حقارت و پستی است.

إِنَّ الَّذِينَ يَحَادُّونَ .. أُولَئِكَ فِي الْأَذْلِينَ

«محداه» (مصدر «یحادون») در معانی دشمنی و مخالفت (نافرمانی) به کار می رود. «ذلت» (مبدأ اشتقاق «أذلین»)، در مقابل عزت و به معنای حقارت و پستی است. گفتمی است جمله «أولئك في الأذلين»، می تواند در بیان ماهیت و شخصیت دشمنان خدا و رسول او باشد و نیز می تواند ناظر به فرجام و عاقبت مخالفت با خدا و پیامبر (صلی الله علیه و آله) _ که شکست و ذلت است _ باشد. برداشت بالا بر پایه احتمال نخست است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 4 - 2، 1

1 - مخالفت و عنادورزی یهود بنی نضیر با خدا و پیامبر (صلی الله علیه و آله)، عامل تبعید آنان

هو الذي أخرج الذين كفروا .. ذلك بأنهم شاقوا الله ورسوله

2 - مجازات اخروی بنی نضیر، معلول ستیزه جویی آنان با خدا و رسول او

و لهم في الآخرة عذاب النار . ذلك بأنهم شاقوا الله ورسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- جبهه گیری در برابر خدا و پیامبر و حاکمیت دین ، از نمود های بارز فسق

ذلک بأنهم شاقوا الله ورسوله . . . و لیخزی الف سقین

از تطبیق عنوان «فاسق» بر کسانی که در برابر خدا و پیامبر (صلی الله علیه و آله) جبهه گیری کردند (شاقوا الله ورسوله)، مطلب بالا برداشت می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 63 - 1

1 - جبهه گیری در برابر خدا و رسول (صلی الله علیه و آله) و خصومت با آنان ، مستلزم خلود در آتش دوزخ است .

من یحادد الله ورسوله فان له نار جهنم خلداً فیها

ص: 33

47- آثار دعای محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 99 - 12، 9

9_ دعا و درود پیامبر (صلی الله علیه و آله) دارای تأثیر و ارزشی والا در بینش الهی

و يتخذ ما ينفق قربت عند الله و صلوات الرسول

از اینکه خداوند این قصد و نیت مؤمنان را به عنوان کاری ارزشمند یاد کرده است، می توان مطلب فوق را به دست آورد.

12_ دعای پیامبر (صلی الله علیه و آله) مایه تقرب انسان به خدا و زمینه ساز جلب رحمت و غفران الهی

و صلوات الرسول ألا إنها قربه .. غفور رحيم

با توجه به اینکه ضمیر «إنها» می تواند به «صلوات» بازگردد، برداشت فوق به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 103 - 14

14_ دعای پیامبر (صلی الله علیه و آله) و حاکم اسلامی برای زکات دهندگان ، مایه آرامش روحی آنان است .

و صل علیهم إن صلوتک سکن لهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 62 - 19

19 - دعا و استغفار پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای مردم ، در جلب غفران و رحمت الهی برای آنان و مورد عفو و آمرزش قرار گرفتن ایشان

و استغفر لهم الله إن الله غفور رحيم

از توصیه خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) که برای مردم طلب مغفرت کند به دست می آید که دعا و استغفار آن حضرت در آمرزش آنان نقش ویژه دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

21 - دعای شخص پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای مؤمنان ، دارای ارزش و تأثیری ویژه نزد خداوند

و استغفر لهِنَّ اللهُ

از این که پیامبر (صلی الله علیه و آله)، موظف به استغفار برای امت شده است _ نه خود آنان _ استفاده می شود که دعای پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در پیشگاه الهی ارج و تأثیر ویژه ای دارد.

48- آثار دعوت محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 34

3- دعوت پیامبر اسلام و هشدار به مردم، مشکلات و سختی های فراوانی برای آن حضرت در پی داشت.

قم فأنذر... و لربك فاصبر

49- آثار دعوت های محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 24 - 2

2 - پیامبر (صلی الله علیه و آله)، به خاطر دعوت مؤمنان به مودت اهل بیت، در معرض اتهام کذب از سوی عناصر سست ایمان *

أم یقولون افتری علی الله کذبًا

چنانچه مخاطب در «لا أسئلكم» مسلمانان باشند، از ارتباط «أم یقولون» با آیه شریفه، می توان استفاده کرد که فاعل «یقولون» عناصر سست ایمان هستند و نه مشرکان.

50- آثار رسالت محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 33 - 5

5_ آمدن پیامبر (صلی الله علیه و آله)، همراه با هدایت (قرآن) و دین حق (اسلام) در راستای تکمیل نور الهی و تحقق اراده خداست

و یأیی الله إلا أن یتیم نوره... هو الذی أرسل رسوله بالهدی و دین الحق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 81 - 4

4_ رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) از جانب خداوند، مستلزم اطاعت بی چون و چرا از آن حضرت

فرح المخلفون بمقعدهم خلف رسول الله

از به کارگیری عنوان «رسول الله» استفاده می شود که این حیثیت (رسالت خدا) مستلزم اطاعت از پیامبر (صلی الله علیه و آله) است به نحوی که تخلف از آن، آتش دوزخ را در پی دارد.

5- تحقق حکومت جهانی صالحان ، در پرتو دین اسلام و رسالت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) است .

و لقد كتبنا فی الزبور . . . و ما أرسلنک إلاّ رحمہ للعالمین

با توجه به ارتباط دو آیه _ که در آیه اولی حکومت جهانی و در این آیه رسالت جهانی پیامبر (صلی الله علیه و آله) را مطرح می کنند _ برداشت یاد شده قابل استفاده است.

51- آثار رؤیای محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 43 - 8،10

8_ پیامبر (صلی الله علیه و آله) در صورتی که کافران بدر را در رؤیای خویش لشکری بزرگ می دید ، مسلمانان در تصمیم بر نبرد سست شده و بر سر آن اختلاف می کردند .

و لو أریکهم کثیرا لفشلتم و لتنزعتن فی الأمر

«فی الأمر» متعلق به «لتنزعتن» و نیز «فشلتم» است و «ال» در آن عهدیه و اشاره به جنگ بدر است.

10_ رؤیای پیامبر (صلی الله علیه و آله) (اندک دیدن نفرات سپاه کفر) عامل وحدت کلمه مسلمانان در ضرورت پیکار با سپاه کفر و حضور رشیدانه آنان در جنگ بدر

إذ یریکهم الله فی منامک قلیلا و لو أریکهم کثیرا لفشلتم و لتنزعتن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 27 - 3

3- نقش مهم رؤیای پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در حرکت آن حضرت به سوی مکه و حدیبیه

الرءیا بالحقّ لتدخلنّ المسجد الحرام

با توجه به این که آیات پیشین در مورد مسائل حدیبیه بود؛ از این آیه شریفه استفاده می شود که حرکت پیامبر(صلی الله علیه و آله) در سفر منتهی به حدیبیه، مسبوق به رؤیایی بود که خداوند به آن حضرت نمایانده بود.

52- آثار سازش محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 9 - 2

2 - اعلام آمادگی کافران تکذیب گر ، به سازش کردن و نرمش نشان دادن با پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در صورت سازش و نرمش نمودن آن حضرت با آنان

وَدّوا لو تدهن فیدهنون

53- آثار سازشکاری محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 73 - 11

11- کافران ، در صورت عقب نشینی پیامبر (صلی الله علیه و آله) از مواضع اصولی خویش (تعالیم وحی شده بر آن حضرت) قطعاً با او طرح دوستی صمیمانه ای می ریختند .

وإن کادوا لیفتنونک . . . وإذا لاتخذوک خلیلاً

ص: 36

54- آثار سخنان محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 17 - 4

4- تأثیر دوگانه قرآن و سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، بر هدایت پذیران و هواپرستان

یستمع إلیک . . . طبع الله علی قلوبهم واتبعوا أهواءهم . و الذین اهتدوا زادهم هدً

با توجه به پیوستگی این آیه با آیه قبل چنین استفاده می شود که سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) و پیام وحی در درون هواپرستان مرده دل جای نمی گیرد و می گویند: «ماذا قال. . .» ولی در دل حق پذیران تأثیر کرده و بر هدایت و تقوای آنان می افزاید.

55- آثار سلامت عقل محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - تکویر - 81 - 22 - 6

6 - سلامت عقلانی پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، ضامن دریافت صحیح قرآن از فرشته وحی و مصونیت مرحله دریافت از خطا و تحریف

و ما صاحبکم بمجنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - تکویر - 81 - 23 - 3

3 - عقل سالم پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مشهود بودن جبرئیل برای آن حضرت در فضایی روشن ، تضمین کننده دریافت صحیح قرآن از فرشته وحی

و ما صاحبکم بمجنون . و لقد رءاه بالأفق المبین

56- آثار شرح صدر محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 61 - 13

13 _ سعه صدر پیامبر (صلی الله علیه و آله) در گوش دادن به سخنان مردم ، مایه رحمت برای مؤمنان

و يقولون هو أذن قل أذن خير لكم . . . و رحمه للذين ءامنوا منكم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

20 - شرح - 94 - 2 - 3

3 - شرح صدر پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، فراهم سازنده زمینه لازم برای اجرای برنامه های سنگین رسالت و انجام دادن تکالیف دشوار

ألم نشرح . . . و وضعنا عنک وزرک

ص: 37

57- آثار شفاعت محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - منافقون - 63 - 5 - 6

6 - تأثیر استغفار و شفاعت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در آمرزش گناهان مردم

تعالوا یتستغفر لکم رسول الله

در این آیه به منافقان پیشنهاد می شود اگر توبه کنید، پیامبر (صلی الله علیه و آله) برایتان استغفار خواهد کرد. از این مطلب معلوم می شود، استغفار آن حضرت برای دیگران تأثیر داشته است و گرنه پیشنهاد یاد شده بی معنا خواهد بود.

58- آثار شک در حقانیت محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 50 - 4

4 - شک و تردید نسبت به حقانیت اسلام و پیامبر (صلی الله علیه و آله) در عین آگاهی از آن، از نشانه های نفاق و اوصاف منافقان

أم ارتابوا

59- آثار صبر محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 130 - 22

22 - نیل پیامبر (صلی الله علیه و آله) به مقام رضا، درگرو صبر، تسبیح و حمد مداوم پروردگار

فاصبر... و سیح... لعلک ترضی

60- آثار عبادات محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 1 - 7

7- نقش عبادت و عبودیت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در نایل شدن آن حضرت به مقام رسالت و نزول قرآن برایشان

وصف و یاد کردن از پیامبر (صلی الله علیه و آله) به عنوان «بندی خداوند» در بیان نازل کردن قرآن بر او، می تواند این معنا را برساند که: «بنده خدا» بودن و او را بندگی و عبادت کردن، از زمینه های مهم برای تحمّل رسالت و دریافت وحی است.

61- آثار عبودیت محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 1 - 18

18- عبودیت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، رمز شایستگی آن حضرت برای مشاهده آیات مهم الهی

أسرى بعبدہ .. لثریہ من ءای_تنا

توصیف پیامبر(صلی الله علیه و آله) به «عبد» از میان سایر اوصاف، می تواند بیانگر نقش این صفت در انتخاب آن حضرت برای معراج باشد؛ یعنی، چون پیامبر(صلی الله علیه و آله) عبد خاص خدا بود، این شایستگی را پیدا کرد که برای دیدن آیات خاص خداوند، به معراج برود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 1 - 7

7- نقش عبادت و عبودیت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در نایل شدن آن حضرت به مقام رسالت و نزول قرآن برایشان

أنزل علی عبدہ الکت_ب

وصف و یاد کردن از پیامبر(صلی الله علیه و آله) به عنوان «بندی خداوند» در بیان نازل کردن قرآن بر او، می تواند این معنا را برساند که: «بند خدا» بودن و او را بندگی و عبادت کردن، از زمینه های مهم برای تحمّل رسالت و دریافت وحی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حدید - 57 - 9 - 4

4 - نقش عبودیت حضرت محمد (صلی الله علیه و آله)، در دستیابی آن حضرت به مقام نبوت و دریافت پیام وحی از جانب خداوند

هو الذی ینزل علی عبدہ

تعبیر «عبد» درباره پیامبر(صلی الله علیه و آله) _ به جای هر تعبیر دیگر _ می تواند حاکی از مطلب یاد شده باشد.

62- آثار عصیان از محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 92 - 3,10

3_ پیامد های شوم نافرمانی خدا و رسول ، سزاوار بیم و هراس

و اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و ائمه

متعلق «واحدروا» به قرینه صدر آیه می تواند مخالفت با خدا و رسول باشد.

10_ نافرمانی خدا و رسول دارای پیامدهایی شوم و شیطانی (دشمنی و کینه توزی و بازماندن از نماز و یاد خدا)

انما یرید الشیطن . . فان تولیتهم فاعلموا انما علی رسولنا البلغ المبین

مراد از رویگردانی در جمله «فان تولیتهم» _ به قرینه آیه پیشین _ نادیده گرفتن حرمت خمر و قمار است یعنی اگر نهی خداوند از میگساری و قمار را نادیده گرفتید و شیطان شما را به کینه و عداوت با یکدیگر کشانید جز خود کسی را ملامت نکنید زیرا آن عواقب شوم بازتاب نافرمانیهای شماست و پیامبر (صلی الله علیه و آله) در وظیفه خود کوتاهی نکرده است.

ص: 39

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 84 - 12

12 - نفاق و تخلف از فرمان پیامبر (صلی الله علیه و آله)، کفر به خدا و رسول خداست .

فرح المخلفون .. إنهم كفروا بالله ورسوله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 47 - 8

8 - کسانی که از خدا و رسول او، روی برتابند و از فرمان هایشان سرپیچی کنند، مؤمن نیستند .

و يقولون ءامنا بالله .. ثم يتولّى فريق منهم من بعد ذلك و ما أولئك بالمؤمنين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 63 - 16، 10

10 - مبتلا شدن به فتنه و بلا و یا عذاب دردناک الهی، پیامد سرپیچی از فرمان های رسول خدا است .

فليحذر الذين يخالفون عن أمره أن تصيبهم فتنة أو يصيبهم عذاب أليم

16 - « عن عبد الأعلى قال : سألت أبا عبد الله عن قول الله عزّ وجلّ « فليحذر الذين يخالفون عن أمره أن تصيبهم فتنة أو يصيبهم عذاب أليم » قال : فتنة في دينه أو جراحه لا يأجره الله عليها ؛

عبد الأعلى می گوید: از امام صادق (ع) از معنای قول خدای - عزّ وجلّ - « .. أن تصيبهم فتنة أو يصيبهم عذاب أليم » پرسیدم؟ حضرت فرمود: مراد فتنه در دین است یا جراحی که خدا در برابر آن اجری به او نمی دهد» .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 33 - 10

10 - تخلف از فرمان خدا و رسول او، دارای تأثیر در حبط اعمال گذشته انسان

أطيعوا الله و أطيعوا الرسول و لا تبطلوا أعمالكم

از ارتباط «أطيعوا الله ..» با «لا تبطلوا أعمالكم»، استفاده می شود که عدم اطاعت موجب بطلان و حبط اعمال گذشته انسان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 34 - 5

5- اطاعت نداشتن از خدا و رسول او، منتهی به عنادورزی با دین و محرومیت ابدی از غفران الهی *

یٰۤاَیُّهَا الَّذِیْنَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَ... إِنَّ الَّذِیْنَ كَفَرُوا وَ... فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُ

از ارتباط «أطیعوا الله و..» با «إِنَّ الَّذِیْنَ كَفَرُوا وَ...»، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 13 - 2

2 - تخلف از دعوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) به بهانه های واهی، در حکم کفر به خدا و رسول او *

ص: 40

سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلَّفُونَ . . . وَ مِنْ لَمْ يُؤْمِنُوا ... فَإِنَّا نَعْتَدُنَا لَكَ فَرِينًا سَعِيرًا

روی سخن آیه شریفه، می تواند متوجه به بادیه نشینانی باشد که از دعوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) تخلف کردند و اشتغال به اموال و خانواده را بهانه قرار دادند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - حجرات - 49 - 7 - 23

23 - اطاعت محض از رسول خدا (صلی الله علیه و آله)، نمود ایمان و موضع گیری در برابر آن حضرت نمود کفر است . *

لَوْ يَطِيعُكُمْ ... لَعَنْتُمْ وَلَئِنْ كُنَّ اللَّهُ حَبِّبَ إِلَيْكُمْ الْإِيمَانَ ... وَ كَرِهَ إِلَيْكُمْ الْكُفْرَ

صدر آیه؛ درباره اطاعت از رسول خدا و تحمیل نکردن رأی بر آن حضرت است؛ ولی ادامه آن درباره ایمان و کفر است؛ از این بیان انطباق ایمان بر اطاعت و تطبیق کفر بر تحمیل رأی بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - مجادله - 58 - 5 - 3

3 - مخالفت با خدا و پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در پی دارنده ذلت و خواری است .

إِنَّ الَّذِينَ يَحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ كَبِتُوا

«محاده» (مصدر «یحادون») به معنای مخالفت کردن و دشمنی ورزیدن است (مصباح المنیر). «کبت» (مصدر «کبتوا») نیز به معنای ذلیل و خوار گردانیده شدن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - مجادله - 58 - 20 - 1

1 - دشمنی ورزیدن با خدا و پیامبر او و مخالفت و نافرمانی با آنان، نشانه حقارت و پستی است .

إِنَّ الَّذِينَ يَحَادُّونَ ... أُولَئِكَ فِي الْأَذْلَى

«محاده» (مصدر «یحادون») در معنای دشمنی و مخالفت (نافرمانی) به کار می رود. «ذلت» (مبدأ اشتقاق «أذلى»)، در مقابل عزت و به معنای حقارت و پستی است. گفتمی است جمله «أُولَئِكَ فِي الْأَذْلَى»، می تواند در بیان ماهیت و شخصیت دشمنان خدا و رسول او باشد و نیز می تواند ناظر به فرجام و عاقبت مخالفت با خدا و پیامبر (صلی الله علیه و آله) _ که شکست و ذلت است _ باشد. برداشت بالا بر پایه احتمال نخست است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 23 - 6

6 - نافرمانی از خدا و رسول او ، موجب ابتلا به آتش دوزخ

و من يعص الله ورسوله فإن له نار جهنم

63- آثار علاقه به محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 41

6_ محبت عمیق به خدا و رسول ، برانگیزنده انسان به اطاعت از آنان

قل إن كان ءاباؤکم . . . أحب إليکم من اللّٰه ورسوله

64- آثار عهدشکنی با محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 10 - 8

8 - نتایج ناگوار پیمان شکنی با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و رهبری الهی ، تنها متوجه خود انسان است .

فمن نکث فإثمًا ینکث علی نفسه

65- آثار قبول قضاوت محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 48 - 6

6 - پذیرش داوری پیامبر (صلی الله علیه و آله) و رهبران الهی ، نشانه ایمان راستین به خدا و رسول او و فرمان بری از ایشان و التزام عملی به دین است .

و یقولون ءامنّا باللّٰه و بالرسول و أطعنا ثمّ یتولّی . . . و ما أولَ نک بالمؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 52 - 3

3 - تسلیم حکم پیامبر بودن و پذیرش داوری بر مبنای تعالیم دین ، نشانه خدا ترسی ، تقوایبشگی و مطیع خدا و رسول بودن است .

إذا دعوا إلى اللّٰه ورسوله لیحکم بینهم أن یقولوا سمعنا و أطعنا . . . و من یطع الل

برداشت یاد شده، از ارتباط میان دو آیه فوق استفاده گردیده است.

66- آثار کفر به محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - خداوند ، یهودیان کافر به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قرآن را از رحمت خویش به دور و آنان را مورد لعنت قرار داده است .

فلعنه الله على الكافرين

14 - جواز لعنت و نفرین بر آنانی که از سر عناد و لجاجت ، به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و قرآن کافر می شوند .

فلعنه الله على الكافرين

ص: 42

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 90 - 16

16 - یهودیان ، بر اثر انکار رسالت پیامبر و کفر به قرآن ، خشم خداوند را بر خویش هموار ساختند .

أن يكفروا بما أنزل الله بغياً أن ينزل الله . . . فباء وبغضب على غضب

«باءوا» به معنای «بازگشتند» است. حرف «باء» در «بغضب» بای مصاحبت یا ملابست می باشد؛ یعنی، یهودیان از آن مبادله (فروختن خویش به کفر) باز آمدند، در حالی که غضب الهی را به همراه داشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 121 - 10

10 - کافران به قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) خسارت دیدگان واقعی و تباه کنندگان خویش هستند .

و من يكفر به فأولئك هم الخسرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 80 - 5,7,8

5_ کافران به خدا و پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، محروم از آمرزش الهی .

فلن يغفر الله لهم ذلك بأنهم كفروا بالله ورسوله

7_ کفر منافقان به خدا و رسول او ، مانع آمرزش آنان

فلن يغفر الله لهم ذلك بأنهم كفروا بالله ورسوله

8_ کفر به خدا و رسول او ، فسق و کفران ، مردمانی فاسقند .

ذلك بأنهم كفروا بالله ورسوله و الله لا يهدى القوم الفسقين

67- آثار کمال عقل محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - تکویر - 81 - 22 - 4

4 - مشاهده کمال عقلانی پیامبر (صلی الله علیه و آله) از سوی معاشران آن حضرت ، دلیلی کافی بر مردود بودن ادعای جنون درباره او است .

و ما صاحبکم بمجنون

عنوان «صاحبکم» گویای مردود بودن اتهام جنون است؛ زیرا مصاحبت روز مرّه کسانی که به پیامبر (صلی الله علیه و آله) تهمت جنون می زدند، با آن حضرت، مایه شناخت وضعیّت فکری آن بزرگوار بوده و دستاویزی برای نسبت جنون باقی نمی گذارد.

68- آثار گمراهی دشمنان محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 43

4- گمراهی مشرکان مخالف پیامبر (صلی الله علیه و آله) در مکه ، به حدی بود که آنان زمینه هدایت را از دست داده بودند .

فَضِّلُوا فَلَاسْتَطِيعُونَ سَبِيلاً

«فلايستطيعون» تفریع بر «ضللوا» است و مراد از آن، بسته شدن تمامی راههای هدایت برای آنان است.

69- آثار لطف به محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 45 - 10

10 - مصون ماندن امت پیامبر (صلی الله علیه و آله) از نابودی و کیفر دنیوی ، در پرتو عنایت ربوبی خداوند به آن حضرت است . *

و لولا کلمه سبقت من ربک لقضی بینهم

برداشت یاد شده بر این اساس است که ضمیر «هم» در «بینهم»، مربوط به کفار عصر بعثت باشد و نه قوم موسی. و از آن جا که خداوند در موارد امهال، تعبیر به «ربک» نموده است _ که نشانه عنایت ویژه خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) می باشد _ مطلب بالا به دست می آید.

70- آثار مبارزه با محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 32 - 8

8- کفر و ستیزه جویی با دین و پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، از عوامل حبط عمل و نابودی اعمال نیک انسان

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا... وَ سَيَحْبُطُ أَعْمَلَهُمْ

71- آثار مخالفت با محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 115 - 12

12_ رها شدن در ورطه ولایت و حکومت گمراهان ، پیامد مخالفت با رسول خدا (صلی الله علیه و آله)

و من يشاقق الرسول . . . و يتبع غير سبيل المؤمنين نوله ما تولى

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

16 - فصلت - 41 - 13 - 8

8 - مخالفت با دعوت توحیدی پیامبر (صلی اللہ علیہ و آلہ) ، موجب استحقاق کیفر دنیوی

فإن أعرضوا فقل أندرتمكم ص_عقه مثل ص_عقه عاد و ثمود

ص: 44

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 4 - 4

4 - مخالفت با برنامه های پیامبر (صلی الله علیه و آله) و حاکمیت اسلام ، مخالفت با خداوند است .

شاقوا الله ورسوله و من يشاق الله

با توجه به این که در جمله دوم آیه شریفه فقط مخالفت با خدا مطرح شده، استفاده می شود که مخالفت با رسول نیز، مخالفت با خدا است.

72- آثار مرگ محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 41 - 3

3 - پندار مشرکان عصر بعثت ، خاموش شدن فروغ دین و آیین نبوی ، با رحلت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فإما نذهيّن بك فإنا منهم منتقمون

آیه شریفه، گویا در پاسخ توهم مشرکان است که می پنداشتند با رحلت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، تمامی مسائل خاتمه خواهد یافت.

73- آثار معاشرت با محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - تکویر - 81 - 22 - 4

4 - مشاهده کمال عقلانی پیامبر (صلی الله علیه و آله) از سوی معاشران آن حضرت ، دلیلی کافی بر مردود بودن ادعای جنون درباره او است .

و ما صاحبکم بمجنون

عنوان «صاحبکم» گویای مردود بودن اتهام جنون است؛ زیرا مصاحبت روز مرّه کسانی که به پیامبر (صلی الله علیه و آله) تهمت جنون می زدند، با آن حضرت، مایه شناخت وضعیت فکری آن بزرگوار بوده و دستاویزی برای نسبت جنون باقی نمی گذارد.

74- آثار مکر علیه محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مکر و توطئه کافران علیه دین و پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، شکست پذیر و گریبانگیر خود آنان

فالذین کفروا هم المکیدون

ص: 45

75- آثار منت بر محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - حجرات - 49 - 17 - 6

6 - منت نهادن بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، به منزله منت نهادن بر خداوند است .

یمنتون علیکم .. بل الله یمن علیکم

اعراب، بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) منت می نهادند؛ ولی خداوند پاسخ آنان را به گونه ای داده است که گویی آنان بر او منت نهاده اند.

76- آثار موضعگیری محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 217 - 2

2 - موضع گیری پیامبر (صلی الله علیه و آله) در قبال کفرورزی و عصیان خویشاوندان ، دارای پی آمد های دشوار و نگران کننده

و أنذر عشیرتک .. فإن عصوک فقل إئی بریء ... و توکل علی العزیز الرحیم

دستور «توکل علی الله» پس از «فقل إئی بریء مما تعملون» بیانگر مطلب یاد شده است.

77- آثار مهربانی محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 129 - 5

5 - اشتیاق شدید پیامبر (صلی الله علیه و آله) به هدایت مردم ، نشأت یافته از رحمت و رأفت آن حضرت بود ، نه معلول نیاز او به آنان .

حریص علیکم .. فإن تولوا فقل حسبی الله ... علیه توکلت

در آیه قبل سخن از اشتیاق شدید پیامبر (صلی الله علیه و آله) به میان آمد و خداوند برای نفی پندار غلط گمراهان _ که ممکن بود تلاش پیامبر (صلی الله علیه و آله) را ناشی از احتیاج به مردم تلقی کنند _ در این آیه می فرماید: روی گردانی گمراهان، زیانی به پیامبر (صلی الله علیه و آله) نمی رساند، چه اینکه او متکی به خداست.

78- آثار نبوت محمد (صلی الله علیه و آله)

2 - بعثت پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای مشرکان - به رغم سوگند مؤکد آنان بر ایمان و پذیرش - موجب گردنکشی بیشتر و حيله گری علیه اسلام گردید .

فلما جاءهم نذیر ما زادهم إلا نفورا. .. و مکر السیّی

برداشت یاد شده، مبتنی بر این احتمال است که «استکباراً» بدل برای «نفوراً» باشد؛ یعنی، «ما زادهم إلا استکباراً».

4 - نوید خداوند به امت اسلامی در برخورداری از حکومت ، اقتصاد شکوفا و شرافت ، در پرتو تعالیم قرآن و رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) *

و لقد آتینا بنی اسرائیل . . . ثم جعلنک علی شریعه من الأمر

واژه «الأمر» در این آیه همانند واژه «الأمر» در آیه قبل می تواند نظر به کتاب، حکومت، نبوت، رزق پاکیزه و فضیلت اجتماعی داشته باشد. در این صورت تعبیر «جعلناک علی شریعه من الأمر»، نوید به بهره مندی پیامبر (صلی الله علیه و آله) و امتش از آن مواهب خواهد بود.

5 - بعثت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) ، در ادامه تبیین حقایق و زدایش اختلافات دیرین دینی *

فما اختلفوا الا من بعد . . . ثم جعلنک علی شریعه من الأمر

طرح رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) (جعلناک علی شریعه) در پی یادکرد اختلاف بنی اسرائیل، می تواند پیامدار این معنا باشد که: پیدایش و گسترش آن اختلاف ها، مقتضی آمدن رسول جدید و به منظور تبیین حقایق و پایان بخشیدن به تفرقه ها بوده است.

7- بعثت پیامبر خاتم (صلی الله علیه و آله) و نزول قرآن ، از نشانه های تحقق حتمی قیامت *

فقد جاء أشراطها

به قرینه آیات پیشین و به میان آمدن نام پیامبر (صلی الله علیه و آله) و استماع کلمات وحی از آن حضرت (من یستمع إلیک . . .)، احتمال دارد مراد از شرایط قیامت، آمدن پیامبر خاتم (صلی الله علیه و آله) و قرآن باشد.

8- برپایی قیامت و نظام کیفر و پاداش منوط به آمدن پیامبر و قوانین روشنگر *

فقد جاء أشراطها

اگر این احتمال را بپذیریم که مراد از «أشراط»، بعثت پیامبر (صلی الله علیه و آله) و نزول قرآن است و در صورتی که «أشراط» را شرط بدانیم _ و نه صرفاً نشانه _ از آیه شریفه استفاده می شود که آمدن پیامبر و قرآن، شرط کیفر و پاداش است؛ زیرا تا اتمام حجت نشود، مجازات معنا ندارد.

5- ولایت پیامبر (صلی الله علیه و آله) بر مردم، نشأت یافته از منصب رسالت الهی آن حضرت

أطیعوا الله و أطیعوا الرسول

وصف «الرسول»، می تواند مشعر به علیت باشد؛ یعنی، رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)، ولایت بر خلق را برای او به ارمغان آورده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بینه - 98 - 3 - 6

6 - بعثت پیامبر (صلی الله علیه و آله) همراه با قرآن، تحقّق بخش پیش شرط اهل کتاب و مشرکان برای ترک آیین خویش

لم یکن... منفکّین حتّی تأتیهم البینه . رسول... فیها کتب قیمه

برداشت یاد شده، براساس یکی از احتمالاتی است که درباره نخستین آیه بیان شد. در آن احتمال، آیه شریفه، بیانگر ادّعی کافران

ص: 47

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می دانند و کسانی که نمی دانند یکسانند؟

سوره زمر / 9

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021 - 88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

